

Акционерско друштво во државна сопственост
за вршење на дејноста давање услуги во
воздухопловната навигација

Shoqëri aksionare në pronësi shtetërore për kryerjen e
veprimtarisë dhënie të shërbimeve të navigacionit ajror

М-НАВ А.Д. СКОПЈЕ

Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година

Мај, 2021 година

Содржина

I. Предговор	3
II. Резиме	6
1. Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија...	10
2. Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2020 година.....	13
3. Анализа на реализирани приходи и расходи за 2020 година во споредба со 2019 година.....	17
4. Инвестиции и развој.....	23
5. Политика на човечки ресурси.....	32
6. Регионална соработка, FAB's.....	33
7. Исполнување на дефинираните цели за 2020 година.....	35
8. Клучни индикатори на изведба (KPI).....	43
9. Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година.....	52

Прилози:

1. Годишна сметка на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година;
2. Извештај од Независниот Ревизор Гранд Торнтон Скопје со Финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година;
3. Образци за финансиско известување на јавни претпријатија, акционерски друштва и други ентитети.

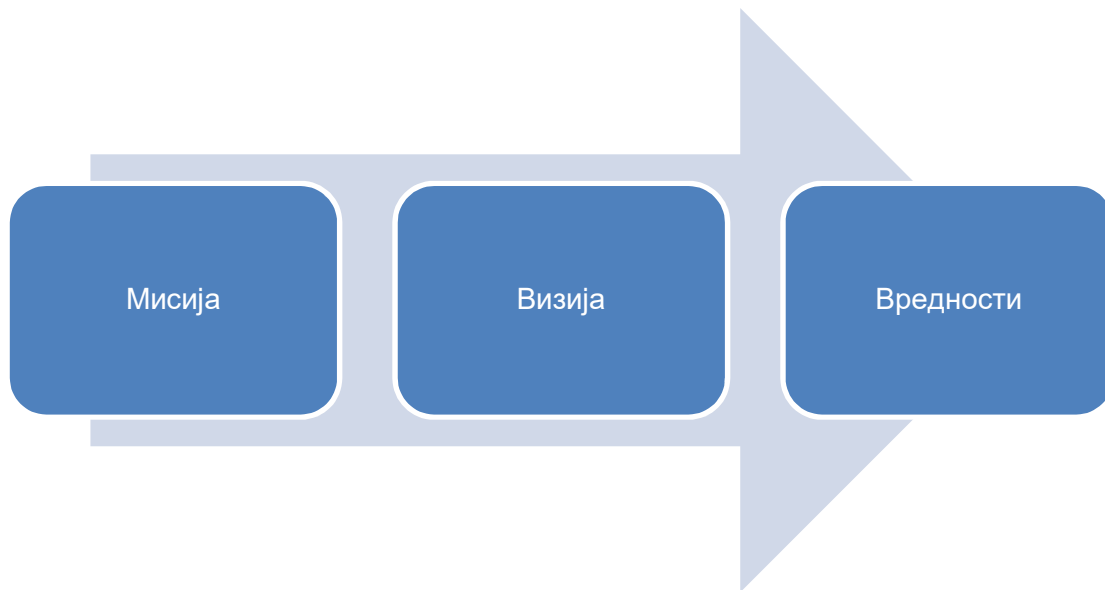
I. Предговор

Врз основа на член 60 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16, 64/18 и “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 220/19 и 48/20 – Пречистен текст) како и врз основа на Законот за трговски друштва (“Службен весник на Република Македонија” бр.28/04, 84/05, 25/07, 87/08, 42/10, 48/10, 24/11, 166/12, 70/13, 119/13, 120/13, 187/13, 38/14, 41/14, 138/14, 88/15, 192/15, 6/16, 30/16, 61/16, 64/18, 120/18 и “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 290/20), Владата на Република Северна Македонија на седницата одржана на ден 16.10.2008 година донесе Одлука за отпочнување на постапка за основање на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давател на услуги на воздухопловна навигација.

Друштвото М-НАВ А.Д. Скопје е основано на ден 04.11.2008 година. Согласно Акционерската книга која се води во Централниот депозитар за хартии од вредност, структурата на акционерскиот капитал со состојба 31.12.2020 година изнесува 1.552.034.000,00 денари или 25.236.325,20 ЕУР поделени на 1.552.034 обични акции со номинална вредност од 1.000,00 денари за една акција (член 8 од Статутот на Акционерско друштво во државна сопственост за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација М-НАВ А.Д. Скопје, објавен во “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 31/20).

Согласно Статутот на М-НАВ А.Д. Скопје управувањето со Друштвото е организирано според двостепен систем. Друштвото има Управен одбор и Надзорен одбор. Управниот одбор е составен од три члена и тоа:

1. Fahrudin Hamidi именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 30.10.2020 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за давање на услуги во воздухопловна навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна навигација. Именуваниот, воедно е и Претседател на Управниот одбор.
2. Владко Крстевски именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 20.12.2019 година, кој ја води, организира работата и е одговорен за техничките средства во воздухопловната навигација и носи назив - Извршен директор за воздухопловна техника.
3. Migjen Salmani именуван со Одлука на Надзорниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 26.09.2011 година, 18.09.2015 година и 18.09.2019 година кој ја води, организира работата и е одговорен за финансиското работење, правното работење, развој и инвестиции и носи назив - Извршен директор за финансиски работи, правни работи, развој и инвестиции.

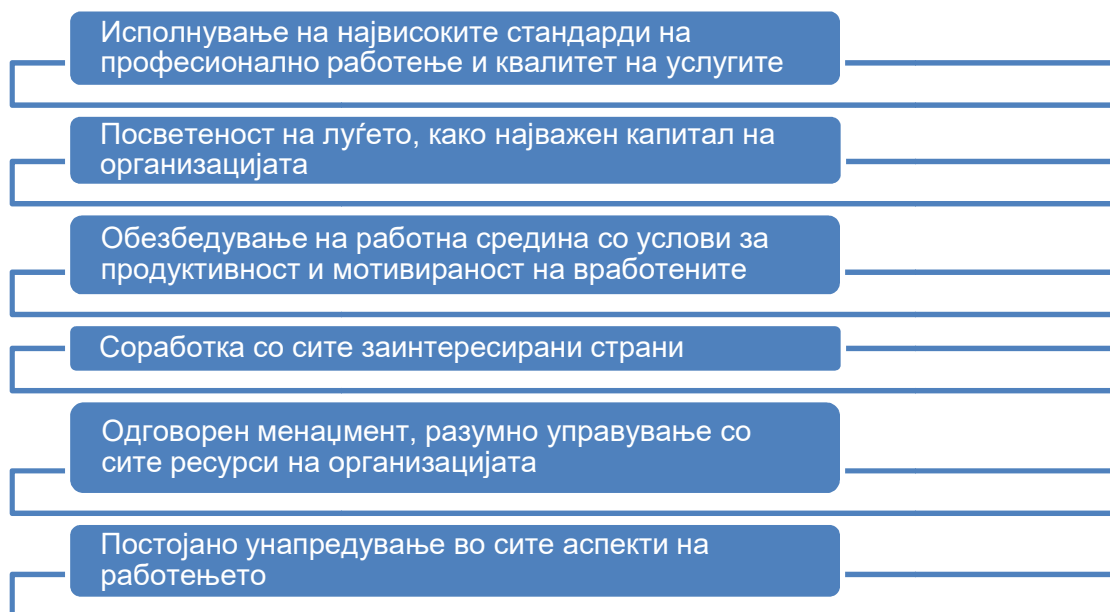
Мисија

Да се обезбеди високо ниво на услуги и континуирано да се подобруваат безбедноста, редовноста и ефикасноста на протокот на воздушниот сообраќај со оптимална употреба на расположливите човечки и технички ресурси и со минимум трошоци да се обезбеди висок квалитет на услуги на воздухопловна навигација во рамките на деизигнираниот воздушен простор на транспарентен и недискриминирачки начин, водејќи грижа за животната средина.

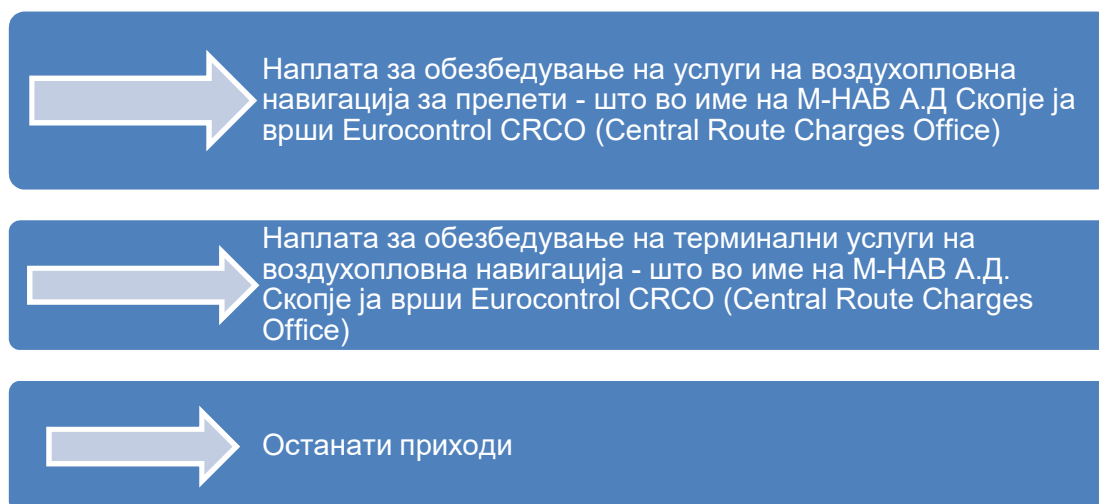
Визија

Воспоставување на М-НАВ А.Д Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација способен за континуирано обезбедување на високо ниво на безбедни, редовни, експедитивни и ефикасни услуги на корисниците на воздушниот простор и како Давател на услуги на воздухопловна навигација кој функционира во согласност со регулативите на SingleEuropeanSky, да се прилагодува со минимални трошоци на новите Европски регулативи што ќе доведе до обезбедување на одржлива позиција и подобрување на перформансите на изведба во рамките на регионален Functional Airspace Block.

Вредности

М-НАВ А.Д. Скопје остварува сопствени приходи од своето работење по основ на:

Согласно член 53 став 4 од Законот за воздухопловство (“Службен весник на Република Македонија” бр.14/06, 24/07, 103/08, 67/10, 24/12, 80/12, 155/12, 42/14, 97/15, 152/15, 27/16, 31/16, 64/18 и “Службен весник на Република Северна Македонија” бр. 220/19 и 48/20 – Пречистен текст), а во врска со условите наведени во Уредбата за давање на услуги на воздухопловната навигација, како и посебните услови неопходни за безбедно и уредно работење (“Службен весник на Република Македонија” бр.02/2018), М-НАВ А.Д. Скопје на 10 март 2010 година се стекна со Уверение МК-01/2010ANSP, со важност од две години, издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

Во изминатиот период, во континуитет, Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија потврдува дека М-НАВ А.Д. Скопје како Давател на услуги на воздухопловна навигација ги исполнува сите барања и важечки услови кои се однесуваат на давањето на услуги на воздухопловната навигација и способноста да ги дава истите, и тоа:

- Во март 2012 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација број МК-01/2012ANSP;
- Во март 2014 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК-01/2014ANSP;
- Во март 2016 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2016/ANSP;
- Во март 2018 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2018/ANSP, со важност до 09.03.2020 година;
- Во март 2020 година М-НАВ А.Д. Скопје од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија се стекна со Решение за продолжување на Уверението за давање на услуги на воздухопловна навигација со број МК01-2020/ANSP, со важност до 09.03.2022 година.

Во согласност со потребата М-НАВ А.Д. Скопје континуирано да ги исполнува пропишаните барања и услови за давање на услуги на воздухопловната навигација, а кое исполнување во секое време може да биде предмет на проверка од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија, сите овие Уверенија беа издадени со период на важност од две години.

II. Резиме

Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје својата работа во 2020 година ја фокусира кон континуирано превземање на мерки и активности за ублажување на катастрофалните последици од пандемијата со Covid-19 која директно го афектира воздухопловството во целина, при што М-НАВ А.Д. Скопје забележа драстичен пад на сообраќајот од 56,5% во однос на 2019 година, а со тоа и драстичен пад на реализација на вкупните приходи на Друштвото во 2020 година од 55,4% во споредба со 2019 година кое што директно се одрази и врз финансиската состојба на Друштвото, воедно водејќи сметка пред се на одржување на високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација, а како позначајни активности ги наведуваме:

- Спроведување на низа анти-кризни и рестриктивни мерки: намалување на вкупните планирани расходи на Друштвото за 2020 година за 17,34%, т.е. намалување на бруто платите на вработените за месеците април и мај за 30%, додека за месеците од јуни до декември 2020 година за 10%, намалување на останатите оперативни трошоци како што се трошоците за резервни делови за 75%, трошоците за одржување за 50%, трошоците за закуп на канцелариски простор за 75%, трошоците за Дневници за службен пат и патни трошоци за 71,43%, трошоците за останати нематеријални трошоци за 48,46%, намалување на вкупните финансиски трошоци за 39,13% итн, одложување на Капиталните инвестиции од сопствени средства за реализација во 2021 година, нема да се исплаќа регрес за годишен одмор и други давачки на вработените согласно Колективниот договор на М-НАВ А.Д. Скопје до крајот на 2020 година, изготвување на Финансиски план за 2021 година со вклучено намалување на износот на бруто плати за 30% на годишно ниво (притоа обезбедувајќи да се зачува секое работно место), како и намалување на останатите оперативни трошоци за 30-50% итн;
- Континуирана координација и информирање на Владата на Република Северна Македонија и ресорните министерства за тековните состојби на Друштвото и превземените активности и мерки на Управниот одбор за справување со финансиската криза на Друштвото предизвикана од пандемијата со Covid-19;
- Континуирана соработка и координација со ЕБОР во врска со исполнување на обврските од Договорот за заем склучен со ЕБОР на 24.09.2013 година и реализацијата на проектите финансирани со заемот од ЕБОР, како и поддршка на тековната финансиската состојба на Друштвото при што од нивна страна беше одобрено од вкупниот износ од 2.800.000,00 евра на DSRA сметката (резервната сметка на М-НАВ А.Д. Скопје за обезбедување на заемот од ЕБОР), ослободување на средства во износ од 1.500.000,00 ЕУР за тековна ликвидност, додека за остатокот од 1.300.000,00 евра одобрување да се повлекуваат средствата од DSRA сметката за исплата на финансиските обврски по Договорот за заем склучен со ЕБОР, т.е. отплата на главницата и каматите во период до Јуни 2020 - Јуни 2022 година;
- Одржување на стандардите и достигнување на утврдените таргети за 2020 година за безбедност, обезбедување и квалитет;
- Континуирано одржување на тековните системи и опрема, оптимизирање и менаџирање на постоечкиот човечки ресурс (и покрај пензионирање на одредени кадри) заради обезбедување на непречено и високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација. Во 2020 година се спроведе и редовната обука за освежување на знаење на контролорите на летање која мораше да биде реорганизирана поради стапување на сила на рестриктивни мерки како кај нас така и кај давателот на услугата;
- Пандемијата со Covid-19 значително влијаеше исто така и на реализацијата на проектите финансирани со заем од ЕБОР при што беше активирана клаузулата на Виша сила од страна на некои од добавувачите, но и покрај сите потешкотии, нашиот тим на експерти континуирано работеше на реализација на склучените договори за имплементација на проектите во рамките на објективните можности, а

пред се на имплементација на новиот ATM систем како најзначаен проект на М-НАВ А.Д. Скопје;

- Континуирана соработка со меѓународните институции и здруженија Eurocontrol, CANSO, IATA и други, за координирано превземање на мерки и активности за ублажување на ефектите од пандемијата со коронавирусот, која соработка поради преземените мерки и рестрикции за превенција на ширење на вирусот Covid-19, се одвиваше on-line и/или во писмена форма;
- Континуирана соработка во рамките на иницијативите за Организацијата на воздушниот простор во функционални блокови (FAB - Functional Airspace Blocks) која поради преземените мерки и рестрикции за превенција на ширење на вирусот Covid-19, состаноците на кои се присуствуваше, а кои беа одржани после февруари 2020 се спроведоа on-line во рамките на DANUBE FAB и BLUEMED FAB;
- М-НАВ А.Д. Скопје и во текот на 2020 година учествуваше во обезбедувањето на техничка поддршка на HungaroControl (кој ги обезбедува услугите на контрола на летање за горниот воздушен простор на Косово) преку обезбедување на радарски сигнал од радарот во Охрид и комуникациски сигнал од системот на локацијата Градиште;
- И покрај сите предизвици кои ги донесе состојбата со пандемијата, нашата контрола на летање успеа безбедно и ефикасно да го опслужи воздушниот сообраќај, почитувајќи ги сите мерки и препораки за справување со пандемијата и превенцијата на ширење на заразата помеѓу оперативниот и останатиот персонал од една страна, како и применувајќи ги побараните олеснувања за директни рути и укинати рестрикции со цел намалување на трошоците на авиокомпаниите од друга страна;
- Воедно, со оглед на продолженото влијание на пандемијата со Covid-19, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје како во 2020 година, исто така и во периодот кој претстои ќе продолжи со целосна посветеност кон изнаоѓање начини за справување со финансиските потешкотии и менаџирање на финансиската ликвидност на Друштвото, притоа водејќи сметка за обезбедување на непречен и редовен тек на воздушниот сообраќајот, а пред се обезбедување на високо ниво на безбедност и сигурност на услугите на воздухопловна навигација;
- “Согласно ЕУ регулативата број 1794/2006 за утврдување на заеднички систем за наплата на услугите на воздухопловната навигација, во прилогот кон “Одлуката за начинот на определување на висината на надоместокот за користење на услуги на воздухопловна навигација и начинот на наплата како и висината и начинот на определување на делот од надоместокот за користење на услугите на воздухопловна навигација, донесена од Владата на РСМ, (Службен Весник на РСМ бр.194/2019), сите приходи остварени од прелети во 2020 година во вкупен износ од 7.788.066,00 ЕУР се пренесуваат посебно на сметка на М-НАВ А.Д. Скопје и посебно на сметка на Агенцијата за цивилно воздухопловство на РСМ од страна на CRCO – Eurocontrol, како надоместок за финансирање на трошоците за услуги за прелети во Република Северна Македонија. Овие средства се распределени во 2020 година од страна на Eurocontrol во сооднос 14,22% за Агенцијата за цивилно воздухопловство, а 85,78% за М-НАВ А.Д. Скопје (известување од АЦВ до Eurocontrol, под број 05-32/1 од 10.01.2020 година.)”;

- Како што може да се види од финансиските извештаи во прилог, М-НАВ А.Д. Скопје во 2020 година бележи 358.297.189,00 денари загуба за извештајниот период.
- Загубата од 358.297.189,00 денари искажана за 2020 година, согласно член 354 од Законот за трговски друштва е поголема од 30% од вредноста на имотот на Друштвото. Причината за остварената загуба на Друштвото е исклучиво заради ситуацијата со пандемијата на вирусот Covid-19, која имаше директен и катастрофален удар врз воздушниот сообраќај во целина, така што и М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги во воздухопловната навигација во 2020 година се соочуваше со потешкотии во работењето како поради пад на сообраќајот во однос на истиот период во 2019 година, така и поради одложување на наплатата на своите побарувања од страна на Eurocontrol за месеците февруари, март, април и мај 2020 година. Наплатата за овие месеци се реализираше во ноември 2020 година (за месец февруари 2020 година), во март 2021 година ќе се реализира за месец март 2020 година), во мај 2021 година ќе се реализира за април 2020 година и во август 2021 година ќе се реализира за месец мај 2020 година).
- УО на М-НАВ А.Д. Скопје во 2020 година презема мерки за ублажување на последиците од пандемијата со Covid-19 и покривање на загубата согласно Одлуката од 03.04.2020 година за воведување на антикризни мерки, а според заклучоците од Нацрт записникот од 32-та седница на Владата на РСМ, одржана на 31.03.2020 година. Согласно “Принципите” на Еуроконтрол, загубата ќе биде надоместена во наредните години, со тоа што ќе биде вкалкулирана во трошоците на давателот на услуги.

Со почит,

Претседател на Управен одбор
Fahrudin Hamidi

1 Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија

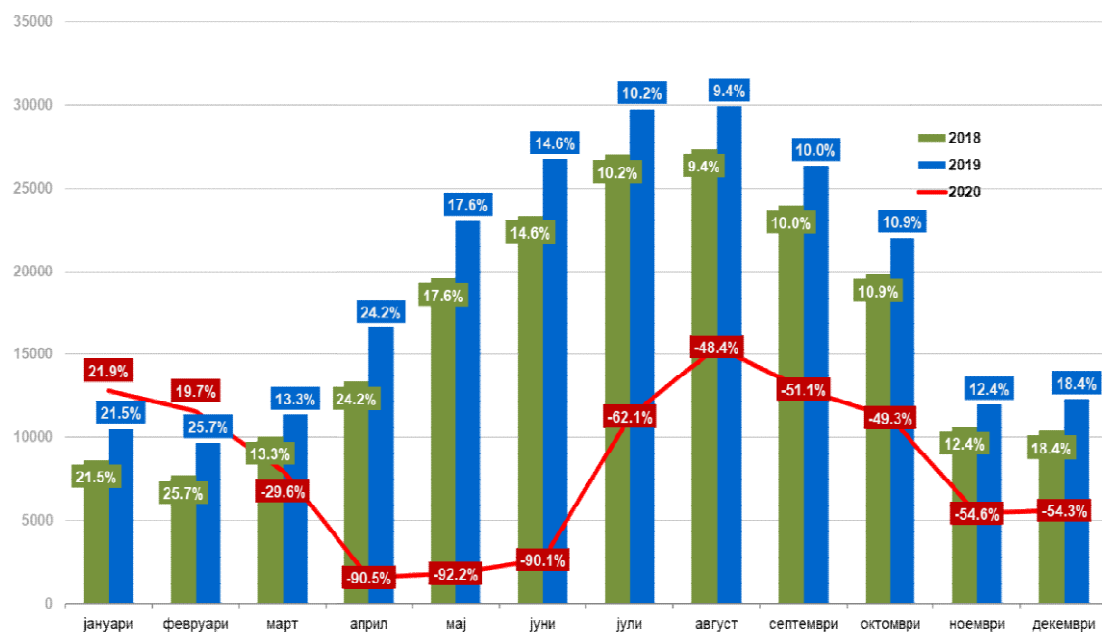
Табела 1.1: Вкупен број на летови во Република Северна Македонија во периодот 2013 - 2020 година¹

година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
бр. на летови	118979	150509	159094	154303	179959	201772	230160	100137
промена	-	26.5%	5.7%	-3.0%	16.6%	12.1%	14.1%	-56.5%

Табела 1.2: Вкупен број на полетувања и слетувања во Република Северна Македонија во периодот 2013 - 2020 година²

година	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
бр. на летови	12036	13582	15054	16574	17817	19283	21481	8944
промена	-	12.8%	10.8%	10.1%	7.5%	8.2%	11.4%	-58.4%

Графикон 1.3: Вкупен број на реализиран сообраќај во Република Северна Македонија во периодот 2018 - 2020 година по месеци³

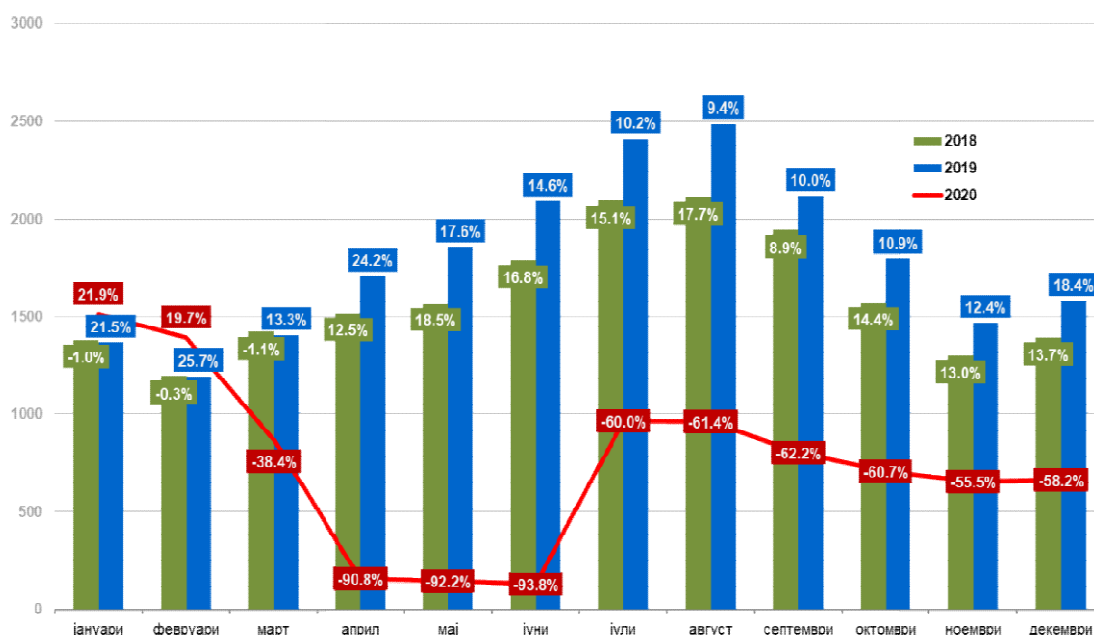

¹ Извор: Скопје FMP.

² Извор: Скопје FMP.

³ Извор: Скопје FMP.

Графикон 1.4: Вкупен број на полетувања и слетувања во Република Северна Македонија во периодот 2018 - 2020 година по месеци⁴

Состојбата со пандемијата со коронавирусот која ја обележа изминатата 2020 година имаше огромно влијание на авиосообраќајот и предизвика неочекуван пад на бројот на летови. За разлика од претходната 2019 година во која порастот на сообраќајот во однос на 2018 изнесуваше 14,1% и беше меѓу најголемите пораста на сообраќај во Европа, 2020 година забележа пад на сообраќајот од 56,5% во однос на 2019 година.

Трендот на континуиран раст кој се бележеше во 2019 година продолжи во почетните два месеци од 2020 година, односно месец јануари и февруари 2020 година беше остварен пораст од 21,9% и 19,7% соодветно во однос на истите месеци во 2019 година, но почнувајќи од месец март 2020 кога стапија на сила мерките за справување со пандемијата отпочна значителен пад на бројот на операции, а месеците април, мај и јуни беа на дното на реализиран сообраќај со пад од 90,5%, 92,2% и 90,1% соодветно во однос на истите месеци 2019 година. Во втората половина од 2020 година сообраќајот забележа спор пораст достигнувајќи вредности од две третини од сообраќајот во истите периоди од 2019 година.

Податоците покажуваат дека во најоптоварениот ден, на 8-ми август 2020 година, нашата контрола на летање опслужи 655 летови од кои 627 прелети на воздухоплови и 28 полетувања и слетувања од аеродромите во Скопје и Охрид. Тоа претставува намалување од 42% во однос на истата сабота во август 2019 година.

Во текот на 2020 година вкупно се реализирани 100.137 летови од кои 91.987 се прелети на воздухоплови, што претставува намалување од -56,5% во однос на 2019 година.

Но и покрај сите предизвици кои ги донесе состојбата со пандемијата, нашата контрола на летање успеа безбедно и ефикасно да го опслужи воздушниот сообраќај, почитувајќи ги сите мерки и препораки за справување со пандемијата и превенцијата на ширење на заразата помеѓу оперативниот и останатиот персонал од една страна, како и применувајќи ги побараните

⁴ Извор: Skorje FMP.

олеснувања за директни рути и укинати рестрикции со цел намалување на трошоците на авиокомпаниите од друга страна.

Според статистиката на Централното биро за наплата на Eurocontrol за 2020 година, Република Северна Македонија забележа намалување од 55,9% на наплатните единици од прелетите на воздухоплови во однос на 2019 година.

Charge area :	LW
---------------	-----------

Month	2020 Actual	2020 Unit Rate Basis	2019 Actual	2018 Actual	% 2020 A / 2020 F	% 2020 A / 2019 A	% 2019 A / 2018 A
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)/(2)	(1)/(3)	(3)/(4)
1 January	22.672	<i>17.941</i>	17.708	14.025	26,4%	28,0%	26,3%
2 February	20.493	<i>16.858</i>	16.639	12.637	21,6%	23,2%	31,7%
3 March	14.355	<i>19.487</i>	19.233	16.461	-26,3%	-25,4%	16,8%
4 April	3.678	<i>28.801</i>	28.427	22.091	-87,2%	-87,1%	28,7%
5 May	4.181	<i>40.989</i>	40.456	33.230	-89,8%	-89,7%	21,7%
6 June	5.417	<i>46.583</i>	45.978	39.336	-88,4%	-88,2%	16,9%
7 July	17.682	<i>51.216</i>	50.551	44.955	-65,5%	-65,0%	12,4%
8 August	25.368	<i>51.284</i>	50.618	45.563	-50,5%	-49,9%	11,1%
9 September	21.879	<i>45.936</i>	45.339	40.169	-52,4%	-51,7%	12,9%
10 October	19.010	<i>38.475</i>	37.975	33.523	-50,6%	-49,9%	13,3%
11 November	9.596	<i>20.878</i>	20.607	17.495	-54,0%	-53,4%	17,8%
12 December	9.849	<i>21.752</i>	21.469	16.970	-54,7%	-54,1%	26,5%
TOTAL	174.181	400.200	395.000	336.455	-56,5%	-55,9%	17,4%

Табеларен приказ на Централното биро на Eurocontrol за реализирани наплатни единици од прелетите во PCM за периодот од 01.01 до 31.12.2020 година

Двата македонски аеродроми, скопскиот и охридскиот во 2020 година ги завршија со над 782.876 патници, што претставува пад од 70,9% споредено со истиот период во 2019 година и 9.162 реализирани операции на двата

аеродроми или пад од 58% на годишно ниво. Според статистиката⁵ најфрекветната дестинација од скопскиот аеродром е Истанбул со 10,55% пазарен удел, потоа следуваат Виена (5,77%), Цирих (5,33%), Белград (4,76%) и Базел (Mulhouse) (4,29%), додека најфреквентната дестинација од охридскиот аеродром се Дортмунд и Базел (Mulhouse) со по 13% пазарен удел, потоа следуваат Лондон (Luton) (12,27%), Виена (11,16%) и Цирих (9,21%).

Во однос на уделот на авиокомпаниите во патничкиот сообраќај, Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 65,9% од пазарен удел, а потоа следуваат Turkish Airlines (7,7%), Pegasus Airlines (6%), Chair Airlines (5,7%) и Austrian Airlines (4%), додека за охридскиот аеродром Wizz Air има превезено најголем број од патниците со 88,56% од пазарниот удел, а потоа следуваат Chair Airlines (7,4%) и Edelweiss Air (3,91%).

Во моментот, во мрежата на линии на Меѓународниот Аеродром Скопје има најавено за летната сезона 41 дестинација, а 11 редовни компании ги опслужуваат овие линии. Поради рестрикциите предизвикани со Covid-19, голем број на дестинации сукцесивно ги откажуваат на неделно или месечно ниво.

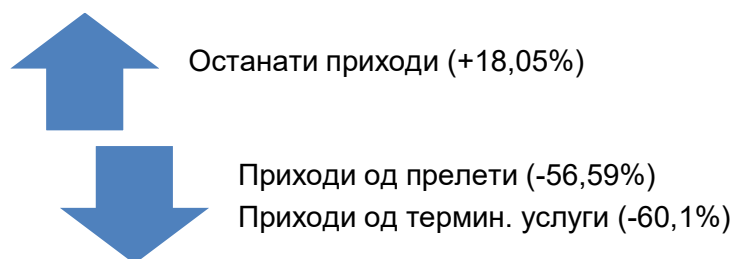
Охридскиот аеродром Свети Апостол Павле има 8 редовни дестинации во текот на целата година, 5 редовни само во летната сезона и 3 дополнителни сезонски чартер дестинации во текот на летото. Нема нови сезонски авиолинии од Охрид кои се најавени да бидат воведени во текот на 2021 година.

2 Анализа на планирани и реализирани приходи и расходи за 2020 година

2.1 Анализа на планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година

Како што може да се види од табелата 2.1 подолу, во 2020 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи намалување на вкупно реализираните приходи во однос на вкупно планираните приходи во извештајниот период за 56,27% и тоа:

- 56,59% намалување на приходите од прелети;
- 60,1% намалување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација;
- 18,05% зголемување на останатите приходи.

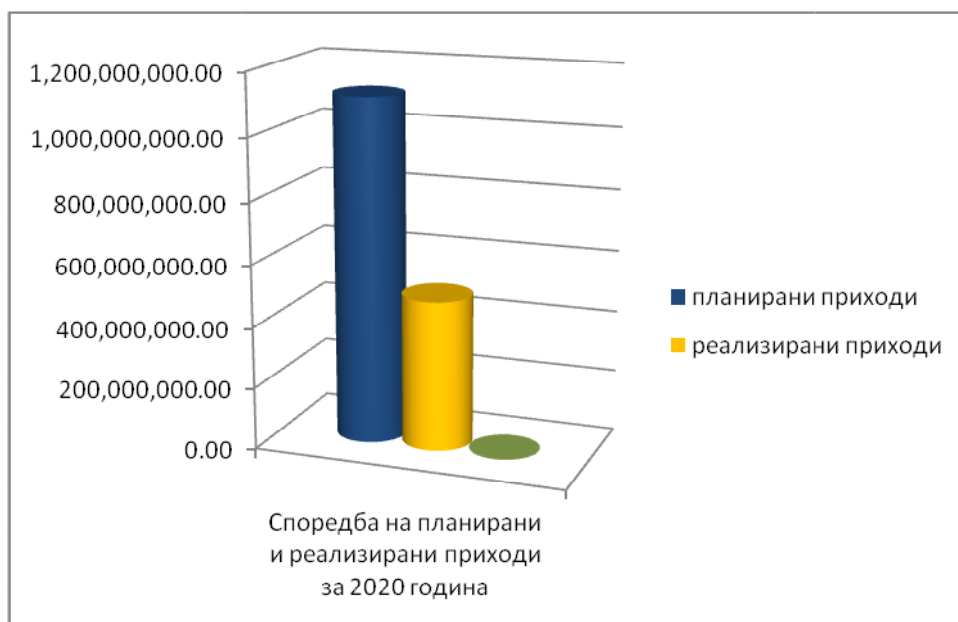
⁵ Извор: Статистика за патнички сообраќај на ТАВ Македонија за 2020 година.

Состојбата со сообраќајот во 2020 година опширно е образложена во Точка 1 – Анализа на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија како составен дел на годишниот Извештај за работата на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година.

Табела 2.1: Планирани и реализирани приходи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година⁶

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ 2020</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ 2020</u>	<u>% на реализација</u>
Прелети	948.951.519,00	411.941.647,00	43,41
Терминални услуги	153.601.869,00	61.285.744,00	39,90
Останати приходи ⁷	12.000.000,00	14.166.052,00	118,05
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ (МКД)</u>	<u>1.114.553.388,00</u>	<u>487.393.443,00</u>	<u>43,73</u>

2.1.1 Графички приказ на планирани и реализирани приходи за 2020 година

⁶ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д.Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година).

⁷ Во износот на останати приходи влегуваат приходи од останати услуги, останати оперативни приходи и приходи од финансирање.

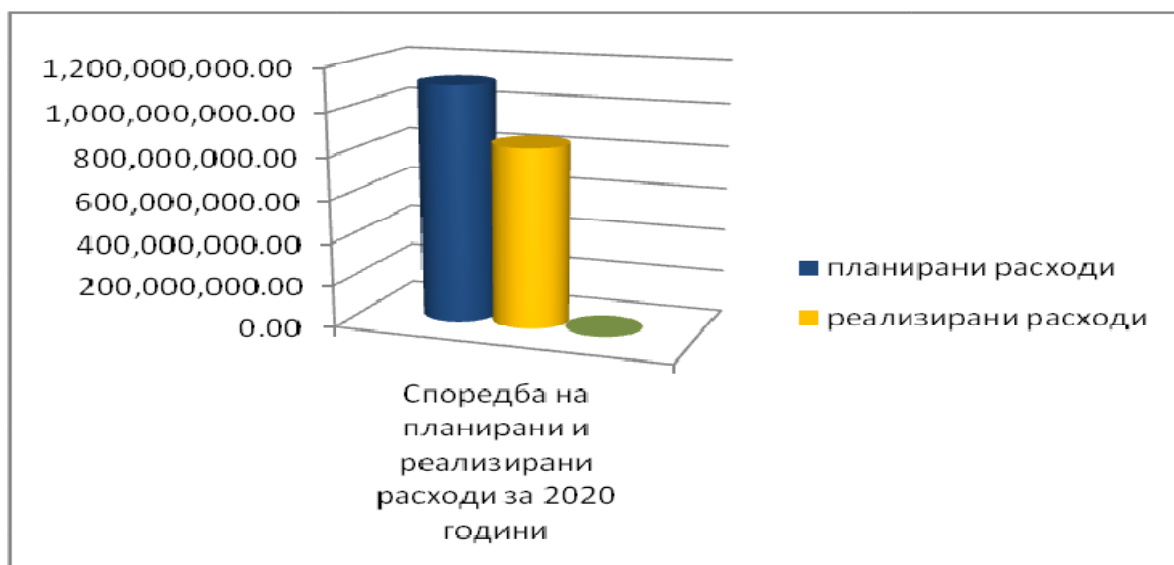
2.2 Анализа на планирани и реализирани расходи за 2020 година

Табела 2.2: Планирани и реализирани расходи за 2020 година⁸

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>ПЛАНИРАНИ</u> <u>2020</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2020</u>	<u>% на</u> <u>реализација</u>
Вкупно трошоци за вработените	801.800.000,00	683.561.242,00	85,25
Бруто плати	793.800.000,00	679.583.701,00	85,61
Други трошоци за вработените	8.000.000,00	3.977.541,00	49,72
Вкупно материјални трошоци	97.800.000,00	44.335.847,85	45,33
Трошоци за сировини и материјали	4.000.000,00	2.585.748,14	64,64
Трошоци за резервни делови	30.000.000,00	1.128.215,55	3,76
Потрошена енергија	15.800.000,00	11.707.595,00	74,10
Транспортни услуги	5.000.000,00	613.108,47	12,26
Поштенски, телефонски услуги и интернет	17.000.000,00	15.326.001,95	90,15
Трошоци за одржување	24.000.000,00	11.445.318,74	47,69
Дополнително утврдени трошоци минати години	2.000.000,00	1.529.860,00	76,49
Вкупно нематеријални трошоци	123.400.000,00	61.233.179,36	49,62
Закуп на канцелариски простор	6.000.000,00	0,00	0,00
Останати услуги	1.000.000,00	368.367,00	36,84
Дневници за сл.пат и патни трошоци	35.000.000,00	3.384.052,70	9,67
Трошоци за репрезентација	2.500.000,00	1.475.811,02	59,03
Премии за осигурување	12.000.000,00	9.820.514,14	81,84
Чланарини во меѓународни организации и друго	1.900.000,00	1.754.430,45	92,34
Останати нематеријални трошоци	65.000.000,00	44.430.004,05	68,35
Амортизација	60.000.000,00	35.154.370,88	58,59
Останати трошоци од работењето	5.000.000,00	8.799.360,80	175,99
Вкупно финансиски трошоци	23.000.000,00	12.606.631,41	54,81
Банкарски трошоци	6.000.000,00	1.554.382,54	25,91
Камати по банкарски кредити	17.000.000,00	11.052.248,87	65,01
<u>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</u>	<u>1.111.000.000,00</u>	<u>845.690.632,30</u>	<u>76,12</u>

⁸ Извор: Годишен финансиски план на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година; Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година).

3.2.1 Графички приказ на планирани и реализирани расходи за 2020 година

Како што може да се види од табелата 2.2 погоре, во 2020 година М-НАВ А.Д. Скопје бележи помала реализација на вкупните расходи во однос на вкупно планираните расходи за извештајниот период за 23,88%, при што:

- Ставката – останати трошоци од работењето, реализирани се повеќе средства од планираните бидејќи согласно извештаите на Eurocontrol и сметководствената политика на М-НАВ А.Д. Скопје, извршен е отпис на побарувањата по основ на реализирани услуги за прелети, АТС услуги и пресметани камати за задоцнето плаќање во износ од 6.751.225,00 денари, како и отпис на побарувања во износ од 713.814,60 денари согласно Одлуката на УО на М-НАВ А.Д. Скопје број 02-605/12.03.2020 година;
- Амортизацијата е пресметана согласно сметководствената политика на М-НАВ А.Д. Скопје во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување (МСФИ).

Како што може да се види од горенаведената табела, кај сите останати трошоци на М-НАВ А.Д. Скопје во 2020 година се забележува помала реализација во однос на планираното.

Ситуацијата со пандемијата на вирусот Covid-19 имаше директен и катастрофален удар врз воздушниот сообраќај во целина, така што и М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги во воздухопловната навигација во 2020 година се соочуваше со потешкотии во работењето како поради пад на сообраќајот во однос на истиот период во 2019 година, така и поради одложување на наплатата на своите побарувања од страна на Eurocontrol за месеците февруари, март, април и мај 2020 година. Наплатата за овие месеци се реализираше во ноември 2020 година (за месец февруари 2020 година), во март 2021 година ќе се реализира за месец март 2020 година), во мај 2021 година ќе се реализира за април 2020 година и во август 2021 година ќе се реализира за месец мај 2020 година).

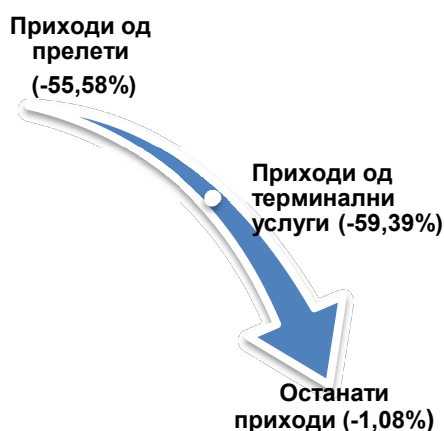

3 Анализа на реализирани приходи и расходи за 2020 година во споредба со реализацијата во 2019 година

3.1 Анализа на реализирани приходи за 2020 година во споредба со 2019 година

Како што може да се види од Табелата 3.1 подолу, реализираните вкупни приходи за 2020 година во споредба со 2019 година се намалени за 55,39% и тоа:

- 55,58% намалување на приходите од прелети;
- 59,39% намалување на приходите од терминалните услуги на воздухопловна навигација;
- 1,08% намалување на останатите приходи.

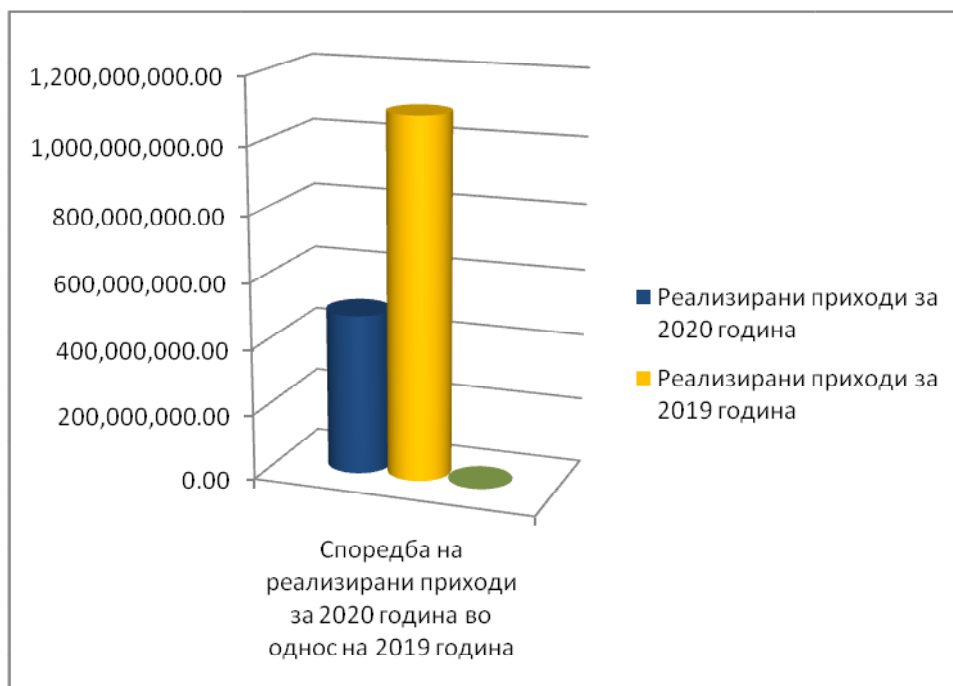

Табела 3.1: Реализирани приходи за 2020 година во споредба со 2019 година⁹

<u>ВИД НА ПРИХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2020</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>% на реализација</u> <u>2020/2019</u>
ПРЕЛЕТИ	411.941.647,00	927.391.039,00	44,42
ТЕРМИНАЛНИ УСЛУГИ	61.285.744,00	150.895.117,00	40,61
ОСТАНАТИ ПРИХОДИ	14.166.052,00	14.321.012,00	98,92
<u>ВКУПНО ПРИХОДИ (МКД)</u>	<u>487.393.443,00</u>	<u>1.092.607.168,00</u>	<u>44,61</u>

⁹ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

3.1.1 Графички приказ на реализирани приходи за 2020 година во споредба со 2019 година

3.2 Анализа на реализирани расходи за 2020 година во споредба со 2019 година

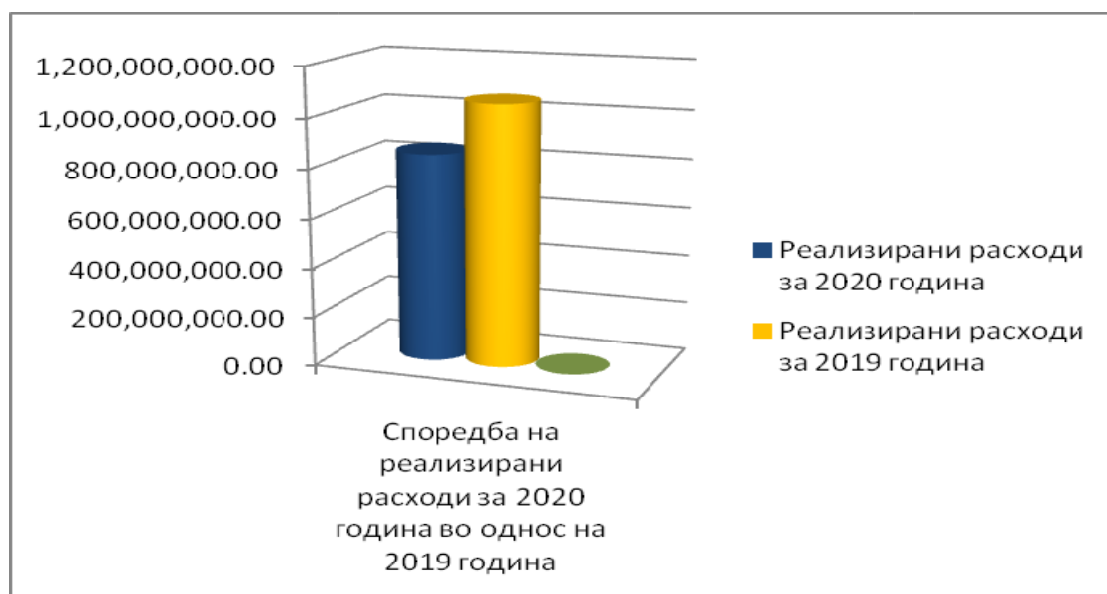
Табела 3.2: Реализирани расходи за 2020 година во споредба со 2019 година¹⁰

<u>ВИД НА РАСХОДИ</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2020</u>	<u>РЕАЛИЗИРАНИ</u> <u>2019</u>	<u>% на реализација</u> <u>2020/2019</u>
Вкупно трошоци за вработените	683.561.242,00	830.754.839,31	82,28
Бруто плати	679.583.701,00	815.557.875,00	90,05
Други трошоци за вработените	3.977.541,00	15.196.964,31	5,23
Вкупно материјални трошоци	44.335.847,85	66.408.871,01	66,76
Трошоци за сировини и материјали	2.585.748,14	3.486.660,78	74,16
Трошоци за резервни делови	1.128.215,55	1.312.680,61	85,95
Трошоци за енергија	11.707.595,00	13.007.681,06	90,01
Транспортни услуги	613.108,47	4.066.285,40	15,08
Поштенски, телефонски услуги и	15.326.001,95	16.048.053,63	95,50

¹⁰ Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

интернет			
Трошоци за одржување	11.445.318,74	26.585.305,84	43,05
Дополнително утврдени трошоци минати години	1.529.860,00	1.902.203,69	80,43
Вкупно нематеријални трошоци	61.233.179,36	100.008.426,54	61,23
Закуп на канцелариски простор	0,00	0,00	0,00
Останати услуги	368.367,00	469.380,00	78,48
Дневници за сл.пат и патни трошоци	3.384.052,70	22.433.022,27	15,09
Трошоци за репрезентација	1.475.811,02	2.648.660,96	55,72
Премии за осигурување	9.820.514,14	9.852.880,50	99,67
Чланарини во меѓународни Организации	1.754.430,45	346.515,00	506,31
Останати нематеријални трошоци	44.430.004,05	64.257.967,81	69,57
Амортизација	35.154.370,88	40.675.708,89	86,43
Останати трошоци од работењето	8.799.360,80	12.772.338,68	68,89
Вкупно финансиски трошоци	12.606.631,41	9.906.559,53	127,26
Банкарски трошоци	1.554.382,54	1.801.876,89	86,26
Камати по банкарски кредити	11.052.248,87	8.104.682,64	136,37
<i>ВКУПНО РАСХОДИ (МКД)</i>	<u>845.690.632,30</u>	<u>1.060.526.743,96</u>	79,74

3.2.1 Графички приказ на реализирани расходи за 2020 година во споредба со 2019 година

Како што може да се види од Табелата 3.2 погоре, реализираните вкупни расходи на Друштвото за 2020 година се намалени за 20,26% во споредба со 2019 година, како резултат на Одлуката на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје од 03.04.2020 година за воведување на антикризни мерки, а согласно заклучоците од Нацрт записникот од 32-та

седница на Владата на РСМ, одржана на 31.03.2020 година, точка 16 - втор сет економски мерки за справување со Covid-19 кризата.

- Ставката – други трошоци за вработените¹¹, се намалени во однос на 2019 година и детално прикажани подолу:

Табела 3.3: Реализирани други трошоци за вработените за 2020 година во споредба со 2019 година¹²

Други трошоци за вработените	01.01-31.12.2020	01.01-31.12.2019
Јубилејни награди	0,00	2.847.276,00
Помош за смрт на член од семејство	2.312.095,00	3.207.864,00
Помош на вработени	1.035.963,00	2.183.440,31
Исплата на К-15	0,00	5.163.990,00
Исплата на 13-та плата ¹³	0,00	0,00
Платен персонален данок за 13-та плата	0,00	0,00
Платени придонеси за 13-та плата	0,00	0,00
Надомест за одвоен живот	152.660,00	0,00
Останати надоместоци на трошоци на вработени	0,00	157.723,00
Задолжителни лекарски прегледи на контролори	334.698,00	959.419,00
Трошоци за испити	84.198,00	510.757,00
Трошоци за превоз на вработени надвор од Скопје	57.927,00	166.495,00
Вкупно (МКД):	3.977.541,00	15.196.964,31

- Ставката – чланарини во меѓународни организации во 2020 година се зголемени во однос на 2019 година заради евидентирани трошоци за годишна чланарина за 2020 година на Друштвото во CANSO¹⁴ во износ од 1.581.036,00 денари¹⁵, но истите се во рамки на планираните за 2020 година;
- Ставката – вкупно финансиски трошоци е зголемена во 2020 година во однос на 2019 година во најголем дел за еднократните трошоци за реструктурирање на кредитот од ЕБОР во износ од 1.845.000,00 денари, но истите се во рамки на планираните за 2020 година;
- Ставката – останати услуги во 2020 се намалени во споредба со 2019 година, како што следи:

¹¹ Во оваа ставка влегуваат расходи што се исплаќаат согласно Колективниот договор на М-НАВ А.Д. Скопје.

¹² Извор: Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

¹³ Трошокот за исплата на 13-та плата за 2019 година во износ од вкупно 60.887.872,00 денари (нето-плата 37.989.351,00; персонален данок 6.044.029,00 денари и придонеси 16.854.492,00 денари), согласно сметководствените стандарди, во 2019 година е евидентиран во ставката - трошок за бруто плати.

¹⁴ М-НАВ А.Д. Скопје од мај 2018 година е членка на меѓународната организација CANSO (Civil Air Navigation Services Organization) на европско и светско ниво.

¹⁵ Овие трошоци се платени во ноември 2019 година, но со оглед на тоа што се однесуваат за 2020 година, истите се евидентираат во сметководствената евиденција на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година.

Табела 3.4: Реализирани останати услуги за 2020 година во споредба со 2019 година¹⁶

Останати услуги	01.01-31.12.2020	01.01-31.12.2019
Регистрација на возила	89.393,00	95.820,00
Огласи во дневни весници	278.974,00	373.560,00
Вкупно (МКД):	368.367,00	469.380,00

- Ставката - останати нематеријални трошоци во 2020 година се намалени во споредба со 2019 година, како што следи:

Табела 3.5: Реализирани останати нематеријални трошоци за 2020 година во споредба со 2019 година¹⁷

Останати нематеријални трошоци	01.01-31.12.2020	01.01-31.12.2019
Наемнина за недвижности	118.779,00	395.522,00
- Закуп за антена на Црн Врв	65.104,00	64.942,00
- Закуп на фудбалско игралиште	34.880,00	224.200,00
- Закуп на канцеларија за синдикални здруженија	18.795,00	106.380,00
Надомест надзорен одбор	382.119,00	365.505,00
Донации во земјата	2.103.897,00	19.520.563,00
- Донација за помош на настрадани во земјотрес во Албанија	300.000,00	0,00
- Здружение на воздухопловна федерација	803.897,00	786.673,00
- Донација за Covid-19 на Влада на РСМ	1.000.000,00	0,00
- Ракометен клуб Металург ¹⁸	0,00	9.177.369,00
- Кошаркарски клуб Чаир 2030 ¹⁹	0,00	212.369,00
- Министерство за здравство	0,00	9.224.190,00
- Здружение за култура и уметност Скопје	0,00	60.000,00
- Здружение за промовирање и развој на фолклорот Фолк-фест Скопје	0,00	60.000,00
Авторски хонорари ²⁰	1.173.519,00	1.069.061,00
Консултантски услуги ²¹	1.414.929,76	0,00
Семинари и советувања	20.606.808,07	15.918.152,02
- refresh курс за контролорите на летање ²²	7.450.004,40	5.531.512,70
- Обука на нови контролори ²³	13.032.093,67	7.795.060,05
- останатите курсеви и обуки за вработените	124.710,00	2.591.579,27
Ревизија на финансиски извештаи ²⁴	220.000,00	220.000,00
Адвокатски услуги	519.114,00	806.942,00
Одржување на софтвер	81.840,00	81.840,00

¹⁶ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

¹⁷ Бруто-биланси на М-НАВ А.Д. Скопје за период 01.01-31.12.2020 година (со датум од 26.03.2021 година); Годишен извештај за работа на М-НАВ А.Д. Скопје за 2019 година.

¹⁸ Донација со ваучер од Агенција за млади и спорт на РСМ.

¹⁹ Донација со ваучер од Агенција за млади и спорт на РСМ.

²⁰ Согласно Договори за дело на 3 вработени.

²¹ Согласно Договорот за консултативни услуги со ЕГИС АВИА.

²² Задолжителни курсеви за контролорите на летање на секои 2 години (БУЛАТСА).

²³ Почетна обука на 6 кандидати за контролори на летање во странство.

²⁴ Согласно Договор за извршување на ревизија на финансиски извештаи со ревизорска куќа БДО ДОО Скопје кој истече во 2020 година, така што е склучен Договор со консултантската куќа Гранд Торнтон Скопје за ревизија на финансиските извештаи за 2020 година.

Останати интелектуални услуги	5.375.989,22	11.608.347,13
-Изработка на геодетски елаборати ²⁵	1.374.129,00	4.655.371,00
-Трошоци за интелектуални услуги ²⁶	1.221.115,79	0,00
-Геодетско снимање на препреки ²⁷	1.179.765,00	0,00
-Трошоци за провизија на Eurocontrol ²⁸	925.429,87	922.363,49
- Изработка на гео-карти ²⁹	388.462,56	360.692,27
- Годишен надомест од ЦДХВ ³⁰	157.066,00	124.730,00
- Сертификација по ISO стандард	61.500,00	61.500,00
- Изработка на техничка документација ³¹	39.000,00	0,00
- Превод на документи	12.600,00	0,00
- Годишна претплата за АБВ	6.468,00	0,00
- Годишен надомест од Македонска берза ³²	4.130,00	4.130,00
- Обнова на дигитален сертификат	3.020,00	0,00
- Регистрација и обнова на domein	2.703,00	5.419,11
- Нотарски услуги	600,00	0,00
- Надомест од КХВ ³³	0,00	2.303.856,00
- Договор со Eurocontrol ³⁴	0,00	1.844.850,00
- Набавка на CHECK POINT лиценца ³⁵	0,00	881.608,00
- Набавка на CISCO лиценца ³⁶	0,00	157.410,00
- Архивирање на документи ³⁷	0,00	160.829,00
- Комуникациски услуги ³⁸	0,00	46.585,26
- Изработка на градежно-техничка документација ³⁹	0,00	30.000,00
- Преработка на проект ⁴⁰	0,00	30.000,00
- Трошоци за проценка на возила ⁴¹	0,00	9.000,00
- Надоместок од Централен регистар ⁴²	0,00	5.003,00
- Надомест за одржување на електронска база на податоци	0,00	5.000,00
Стручни списанија и весници⁴³	277.000,00	242.234,00
Трошоци за сертификација и лиценци од АЦВ	10.742.272,00	10.686.219,00
Трошоци за извршни решенија - тужби	26.461,00	2.978.083,00
Други нематеријални трошоци	1.387.276,00	365.499,66
-Изработка на документација ⁴⁴	1.033.159,00	0,00
- Архивирање на документи ⁴⁵	146.806,00	0,00
- Трошок од корегирана фактура ГЕОДЕТ Скопје	129.430,00	0,00
- Изработка на идентификациони картички	27.240,00	0,00
- Други нематеријални трошоци ⁴⁶	49.209,00	24.504,16

²⁵ Изработка на геодетски елаборати за ажурирање на геодетска подлога за изработка на локална урбанистичка планска документација (Меѓународен аеродром Скопје и Аеродром Св.Апостол Павле Охрид), како и изработка на геодетски елаборат за посебни намени.

²⁶ Согласно Договор со Eurocontrol (Support Agreement).

²⁷ Согласно Договор со ГЕОФОТО-ЗЕНИТ Скопје.

²⁸ Согласно Договор за вршење на услуги за наплата на АТС услуги од авиокомпани.

²⁹ Годишна претплата за Бентли картографија.

³⁰ Годишен надомест за водење на акции и надомест за упис на зголемување на главнина.

³¹ Согласно Договор со ГЕИНГ Доо Скопје за кабелски приклучок на објект радарска станица Бањски Рид на дистрибутивна мрежа на ЕВН Македонија.

³² За објавување на финансиски извештаи на слободен пазар.

³³ Барањето на М-НАВ А.Д. Скопје и процедурата за издавање на хартии од вредност по пат на приватна понуда е започната во 2019 година. Надоместокот се исплаќа согласно тарифникот за утврдување на висината на надоместоците што ги наплатува КХВРСМ.

³⁴ Договор со Eurocontrol за поддршка во однос на имплементација на проект SES/PCP.

³⁵ Годишен надомест за набавка на CHECK POINT лиценца (антивирусно решение).

³⁶ Годишен надомест за набавка на CISCO SMART NET SUP лиценца.

³⁷ Согласно Договор со фирма INBOX Скопје.

³⁸ Комуникациски услуги (MET OFFICE), како и замена на 3 GPS модули.

³⁹ За преадаптација на гаражен простор.

⁴⁰ Преработка на проект за техничка и оперативна сала за нов АТМ систем.

⁴¹ Проценка на стари возила за продажба.

⁴² Административна такса за поднесување на Годишна сметка во Централен Регистар и упис на акции.

⁴³ Репрезент, Правник, Академик, Коха, Слободен печат.

⁴⁴ Изработка на документација за радарска опрема INDRA MODE-S.

⁴⁵ Согласно Договор со форма INBOX Скопје.

⁴⁶ Фотокопирање на документи, изработка на визит карти и сл.

- Обнова на токен	1.432,00	0,00
- Надомест за издавање на визи за вработени ⁴⁷	0,00	246.725,50
- Издавање на потврда за неосудуваност на вработени	0,00	8.656,00
- Услуги за изнајмување на конференциска сала ⁴⁸	0,00	85.614,00
Вкупно (МКД):	44.430.004,05	64.257.967,81

4 Инвестиции и развој

Имајќи ја предвид комплексноста и важноста на воздухопловната навигација како и потребата за интеграција во системот на Зедничко европско небо (Single European Sky) и се разбира, хармонизирање со европската легислатива и стандардите на релевантните европски и меѓународни воздухопловни организации, менаџментот на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука најважните развојни проекти дефинирани во рамките на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ да се финансираат со долгорочен заем од меѓународна финансиска институција. Во координација со Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски, постапката за долгорочно задолжување на М-НАВ А.Д. Скопје кај меѓународна финансиска институција заврши во 2013 година. На 24.09.2013 година М-НАВ А.Д. Скопје потпиша Договор за заем со ЕБОР за финансирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ без обезбедување со државна гаранција, во износ од 11.150.000,00 ЕУР, истиот дополнет со Амандман бр. 1 склучен на 10.01.2014 година, Амандман бр. 2 склучен на 13.12.2016 година, и Амандман бр.3, склучен на 27.02.2020 година.

Главна обележје на 2020 година беше пандемијата со Covid-19 која значително влијаеше на реализацијата на проектните компоненти, и која ќе продолжи со своето влијание во текот на 2021 година се до надминување на ограничувањата (повикување на Виша сила, ограничување во патувања) кои произлегоа од истата.

4.1 Проект за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза финансиран со средства од ЕБОР

Реализацијата на проектните компоненти опфатени со “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза“ во 2020 година е како што следи:

4.1.1 Набавка, инсталирање и тестирање на АТМ Систем вклучувајќи и техничко-оперативна сала

АТМ Системот е примарен систем преку кој се остварува основната услуга на М-НАВ А.Д. Скопје, односно давање на услуги на воздухопловна навигација во воздушниот простор над Република Северна Македонија со цел

⁴⁷ Издавање на визи за школување на 5 контролори и останати вработени.

⁴⁸ Изнајмување на конференциска сала во Хотел Александар Палас по повод одржувањето на South East Axis 23 (прелиминарен состанок под покровителство на Eurocontrol во хотел Александар Палас во периодот од 26.03-27.03.2019 година).

безбедно, редовно и ефикасно одвивање на воздушниот сообраќај. Имплементацијата на новиот АТМ систем вклучува и изградба на нов простор за потребите на АТМ системот, т.е. нова техничка и оперативна сала во која ќе биде сместена опремата од новиот и стариот (резервен) АТМ систем.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР, беше утврдено оваа проектна компонента да се реализира преку метод на набавка во две фази (Two Stage Procurement Method). По целосното спроведување на двете фази од набавката, на 31.07.2017 година од ЕБОР е добиено одобрување (No objection) на Извештајот за евалуација – втора фаза со препорака за склучување на Договор со фирмата Leonardo S.p.A., чија понуда целосно ги задоволи барањата утврдени во техничките спецификации и тендерската документација.

Од друга страна, констатирано беше дека земјиштето на кое е предвидено да се изгради новата техничко оперативна сала (доградба на постоечкиот објект), со вкупна површина од 1.150 м², од кои основата е 580 м², е сопственост на Република Северна Македонија, а согласно Договорот за концесија, истото било доделено на користење и управување на холдингот ТАВ – Аеродроми од Турција, поради што беа преземени активности со релевантните институции со цел разрешување и надминување на целата имотно правна ситуација од аспект на регулирање на имотно правните односи и документи-дозвола за градба, како за новата техничко оперативна сала така и за постоечкиот објект на контролата на летање.

Согласно Заклучокот од Извадокот од Нацрт-записникот од 96-тата Седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 22.10.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе Одлука бр. 02-2017/8 од 31.10.2018 година, да се испрати Писмо за прифаќање и Договор за набавка на АТМ системот вклучувајќи и техничко-оперативна сала за истиот до прворангираната фирма Leonardo S.p.A за негово потпишување во согласност со добиеното одобрување (No objection) од страна на ЕБОР на 31.07.2017 година. Од страна на компанијата Leonardo S.p.A е доставена бараната гаранција за квалитет на изведба и Договорот се потпиша на 14.12.2018 година со цена на Договор од 7.878.872,50 ЕУР. На почетокот од 2019 година беше доставена банкарска гаранција за авансно плаќање и фактура за авансно плаќање од страна на компанијата Leonardo S.p.A, по што до ЕБОР се достави Апликација за повлекување на средства. Исплатата на фактурата за авансно плаќање се изврши на 02.04.2019 година со што Договорот стапи во сила.

Во референтниот период, на почетокот на 2020 година, од страна на М-НАВ А.Д. Скопје беше прифатено Барањето за измена на договорот (Change Proposal), доставено од страна на Leonardo. Истото беше доставено поради долгиот период помеѓу поставувањето на тендерската документација и започнувањето со реализацијата, а со цел воведување на последните АТМ технологии, кои не би влијаеле на концептот и функционалностите од тендерската документација. Исто така, се изврши промена во Планот на имплементација, со цел добивање на реални рокови за реализација. Од страна на ЕБОР, одобрување (No objection) за ова Барање за измена беше добиено на 03.03.2020 година.

На 12.03.2020, од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје беше прифатено Известувањето на Leonardo за Виша сила поради пандемијата со Ковид-19, земајќи го во предвид и прогласувањето на вонредна состојба во Северна Македонија, но и во Албанија, како земја од која доаѓа подизведувачот за градежни работи. Оваа состојба продолжи во текот на целата 2020 година, што доведе до одложување во имплементацијата на проектот.

Поради тоа, во последниот квартал на 2020 година, М-НАВ А.Д. Скопје побара од Leonardo да пристапи кон подготвување на ново Барање за измена на договорот, со истата содржина како претходното, но со изменети временски

рокови, до чие потпишување ќе дојде по завршувањето на важноста на клаузулата Виша сила.

Во текот на целата година продолжи соработката со Leonardo на размената и изработката на техничка документација (SSDD, SRS, SDD, ICD), како и останати активности, во рамките кои ги дозволуваше ситуацијата со Covid-19.

Паралелно, во целиот изминат период континуирано се одвиваа и потребните активности за добивање на градежна дозвола за изградба на техничко-оперативната сала согласно Договорот склучен со компанијата Leonardo S.p.A.. Како резултат на сето тоа, беше добиено Одобрението за градба од "А" категорија од Министерството за транспорт и врски бр. 28 Уп.-373/19 од 17.01.2020 година.

Во поглед на проектот за техничко-оперативна сала, од страна на Leonardo беа дадени забелешки во поглед на разликите помеѓу Идејниот и Главниот проект, поради што се прејде на разгледување на разликите, во чија цел беше ангажирана надворешна архитектонска фирма. До крајот на 2020 година беше финализирана анализата на архитектонскиот дел, и се очекува во почетокот на 2021 година финалниот извештај кој се однесува на останатите аспекти (електрика, заштита од пожари, термодинамика итн.), по што ќе следи финалната одлука од страна на М-НАВ А.Д. Скопје во поглед на техничко-оперативната сала.

4.1.2 Набавка, инсталирање и тестирање на VHF радио систем и микробранов линк

Ова е систем преку кој контролата на летање остварува радио комуникација со воздухопловите. Согласно ICAO Аппех-ите, давателот на услуга за воздухопловна навигација е должен да обезбеди систем за радиотелефонија со воздухопловите, преку систем за радиоврски кој работи во фреквентниот опсег наменет исклучиво за таа намена. Со овој проект треба да се замени постоечката радио опрема и преносен систем со нов VHF радио систем.

По спроведување на целосната постапка за набавка, на 17.03.2017 година од ЕБОР е добиен NO OBJECTION на Извештајот за евалуација на пристигнати понуди со предлог за склучување на Договор со фирмата Northrop Grumman/Park Air Systems во вкупен износ од 778.054,56 ЕУР во кој износ се вклучени и 53.140,58 ЕУР за резервни делови.

По доставување на информацијата до останатите понудувачи за резултатот од евалуациониот извештај, две фирми учесници на тендерот доставуваат жалби за изборот до ЕБОР. Од страна на ЕБОР е добиено одобрување (20.07.2018 година) за потпишување на Договор при што беа отфрлени двете жалби за избор на прворангираниот понудувач. По одобрувањето на Договорот и Амандманот бр.1 на истиот од страна на ЕБОР, истите се потпишани на 11.03.2019 година. Исплатата на фактурата за авансно плаќање во износ од 155.610,92 ЕУР се изврши на 12.07.2019 година со што Договорот стапи во сила.

Проектот отпочна во 2019 година согласно планот за реализација доставен од Park Air Systems и се реализираше фабричкото тестирање на опремата-FAT, како и една од планираните обуки. Согласно планот системот требаше да биде испорачан во август и да започне инсталацијата во текот на септември со конечно завршување до крајот на октомври 2019 година. Поради доцнење со испораката на опремата, проектот доцнеша зад планираното и не беше возможно да се заврши со инсталацијата на Солунска Глава во текот на

2019 година, поради што добивме ревидиран план во кој што инсталацијата на системот на скопскиот аеродром ќе се спроведе во септември и октомври 2019 година, а на Солунска Глава од крајот на мај 2020 година. т.е. во период кога временските услови ќе бидат погодни за работа.

Реализацијата на договорот во 2020 година започна со градежни работи во февруари, но беше повторно одложена поради пандемијата со Covid-19, односно доставената Нотификација за виша сила од страна на Park Air поради прогласената вонредна состојба во Англија. Продолженото траење на новонастанатата ситуација доведе и до изминување на временската рамка во која се возможни градежните работи на Солунска Глава. Поради тоа, се пристапи кон подготвување на амандман бр.2 на Договорот со кој ќе се овозможи промена во Планот за имплементација, и се очекува реализацијата на Договорот да продолжи и да биде финализирана до крајот на 2021 година.

4.1.3 Набавка, инсталирање и тестирање на систем за комутација на говорни канали (VCS)

Во системот за контрола на летање, еден од основните потсистеми преку кои се остварува комуникација на контролорот на летање со воздухопловите, но и со соседните центри за контрола на летање е системот за комутација на говорни канали. Новиот систем ќе го замени тековниот кој што е стар веќе 20 години и би станал примарен систем преку кој ќе се одвива комуникацијата во контролата на летање.

Постапката за набавка на нов VCS систем е веќе спроведена во 2017-та и 2018-та година, но поради неисполнување на техничките барања од страна на сите понудувачи, на 19.06.2018 година добиено е одобрение од страна на ЕБОР за повторување на набавката и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација.

Во текот на 2020 година, во координација со консултантите, се изврши подготвувањето на новата тендерска документација, истата беше одобрена од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје на 25.02.2020 година, но ЕБОР, земајќи ги во предвид искуствата со минатите проекти, даде забелешка со која се предложи тендерската постапка да биде изведена во 2 фази, при што треба да биде користен порталот за електронски набавки на ЕБОР (ЕСЕРР).

Оваа забелешка беше прифатена од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје и се прејде кон преработка на тендерската документација, повторно во соработка со Egis Avia. Истата е поставена на порталот на ЕБОР, и по очекуваното одобрување (No objection) во 2021 година, се очекува да биде објавен повторениот повик за набавка во вториот квартал. По спроведување на постапката за набавка и потпишување на Договор, предвидени до крајот на 2021 година, се очекува фазна имплементацијата на истиот во период од 9 месеци.

4.1.4 Набавка, инсталирање и тестирање на нов MODE-S секундарен набљудувачки радар

Mode-S секундарен набљудувачки радар (Mode-S Enhanced Surveillance Ground Station Implementation) значително ќе ја зголеми доверливоста на радарските податоци која директно би влијаела на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај во Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со

ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Отворен повик.

По спроведената постапка за набавка, евалуациониот извештај со препораката за склучување на договор е испратен до ЕБОР на одобрување и добивање NO OBJECTION на 14.08.2017 година.

Согласно Извадокот од Нацрт–записникот од 63-тата седница на Владата на Република Северна Македонија одржана на 10.04.2018 година, Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје донесе одлука да го прекине отпочнатиот процес за набавка на нов Mode-S секундарен набљудувачки радар, од причина што договорот за закуп на приватното земјиште е еднострано раскинат од страна на закуподавачот и поради тоа што мора да се одреди нова локација на државно земјиште за поставување на новиот Mode-S радар. Од страна на ЕБОР на 09.05.2018 година добиено е одобрение за прекин на отпочнатата набавка и распишување на нова набавка со ревидирана техничка спецификација и поставување на опремата на нова подобна локација.

Во текот на 2019 година направени се повеќе анализи за избор на нова подобна локација и се изготви нова (ревидирана) тендерска документација, вклучувајќи ревидирана техничка спецификација која предвидува поставување на новата опрема (радар) на веќе постоечка локација како најцелисходно решение (просториите на М-НАВ А.Д. Скопје лоцирани на Меѓународен Аеродром Скопје), т.е. вршење замена на постоечката стара и дотраена опрема која е оперативна повеќе од 25 години (радар Томсон).

Во текот на 2020 година, во координација со консултантите, се изврши подготвувањето на новата тендерска документација, истата беше одобрена од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје на 25.02.2020 година, но ЕБОР, земајќи ги во предвид искуствата со минатите проекти, даде забелешка со која се предложи тендерската постапка да биде изведена во 2 фази, при што треба да биде користен порталот за електронски набавки на ЕБОР (ЕСЕРР).

Оваа забелешка беше прифатена од страна на Управниот одбор на М-НАВ А.Д. Скопје и се прејде кон преработка на тендерската документација, повторно во соработка со Egis Avia. Истата е поставена на порталот на ЕБОР, и по очекуваното одобрување (No objection) во 2021 година, се очекува да биде објавен повторениот повик за набавка во вториот квартал. По спроведување на постапката за набавка и потпишување на Договор, предвидени до крајот на 2021 година, се очекува фазна имплементацијата на истиот во период од 12 месеци.

4.1.5 Надградба на постоечкиот MSSR радар инсталиран во Охрид

Согласно стратегијата на Eurocontrol за имплементација на Mode-S радар, SESAR стратегијата и LSSIP, модернизацијата на постоечкиот монопулсен радар и инсталирањето на ENHANCED Mode-S Радар ќе придонесе М-НАВ А.Д. Скопје да се здобие со надграден радарски систем во кој е применета најновата радарска технологија, а со тоа ќе се зголеми доверливоста која системите ја обезбедуваат, а која директно ќе влијае на капацитетот и безбедноста на воздушниот сообраќај кој се одвива на небото на Република Северна Македонија. Согласно правилата и постапките за набавка на ЕБОР и согласно Договорот за заем со ЕБОР истиот е утврден да се реализира преку метод на набавка – Директна спогодба. (Direct Contracting).

По целосно спроведување на постапката за набавка и финалното одобрување од страна на ЕБОР, М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за реализација со понудувачот Indra на 31.03.2016 година во износ од 728.405,00 ЕУР, по што се продолжи со имплементацијата на Договорот.

Имплементацијата на овој договор продолжи и во 2020 година. Поради ситуацијата со Covid-19 и прогласувањето на вонредна состојба во Шпанија, дојде до доцнење во финализирањето на одредбите од Договорот, поради што беше доставен нов План за повлекување на средства до ЕБОР. Во јули 2020 година беше одржан завршен состанок со Indra, на кој беа договорени детали кои се однесуваат на издавањето на ОАС, реализација на преостанатите финансиски обврски и затворање на Договорот.

ОАС – Operational Acceptance Certificate беше издаден на 11.09.2020 година, по што беше извршено и финалното плаќање, со што беше затворена оваа проектна компонента.

4.1.6 Набавка, инсталирање и тестирање на AWOS/ATIS/VOLMET системи за Меѓународен Аеродром Скопје и AWOS систем за Аеродром Св. Апостол Павле во Охрид

Набавка, инсталирање и тестирање на метео опрема за аеродромите во Скопје и Охрид вклучува замена на постоечките AWOS/ATIS/VOLMET системи која се состои во замена на двете Artais AWOS 2000 станици на аеродромите во Скопје и Охрид, како и замена на ATIS и VOLMET системите кои се лоцирани на аеродромот во Скопје со што ќе се постигне континуирано и непречено обезбедување на метеоролошко обезбедување на воздушниот сообраќај и навремено доставување на воздухопловни MET информации до корисниците.

Договор за набавка на метеоролошка опрема за аеродромите во Скопје и Охрид - AWOS/ATIS/VOLMET системи се потпиша на 11.12.2015 година со компанијата Telvent Neetherlands B.V., истиот со цена на договор од 750.920,00 ЕУР. Реализирана е фазата на фабричко тестирање на системите (Factory Acceptance Test) и опремата е испорачана и инсталирана, а предвидените обуки се реализирани.

Во текот на 2020 година производителот привршуваше со отстранување на преостанатите технички забелешки во правец на создавање на соодветни услови за спроведување на ОАТ (тестирање за оперативен прием на MET системите). Во вториот квартал започнаа и гарантните тестови, кои ќе завршат на почетокот на 2021 година. Паралелно со овие активности беше започнат процес на наплата на пенали според тендерските услови предизвикан од доцнењето со реализацијата на Проектот, во форма на компензација преку испорака на дополнителни стоки и услуги од страна на производителот. Конечен договор околу процесот за компензација, кој опфати компензација во износ од 20% од Договорот (резервни делови за системот), како и SLA (Service Level Agreement) кој се однесува на период на давање услуги од страна на DTN во период од 2 години, беше постигнат на 25.10.2020 година. Потоа се прејде на изработка на амандман бр.1 на Договорот за набавка на метеоролошка опрема, кој ќе биде потпишан од двете страни во првата половина на 2021 година. Целосната имплементацијата на овој проект, вклучувајќи ги и финансиските обврски по Договорот се очекува да заврши во првата половина на 2021 година.

4.1.7 Консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02

На 05.07.2018 година М-НАВ А.Д. Скопје склучи Договор за консултантски услуги за асистенција на Единицата за имплементирање на “Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација – втора фаза” со компанијата Egis Avia која беше избрана со спроведена постапка за набавка согласно политиките и правилата за набавка на ЕБОР за избор на консултант, истиот со рок за имплементација од две години.

Со цел финализирање на проектните компоненти, на 09.07.2020 беше потпишан Амандман бр.1 на Договорот за консултантски услуги за асистенција на ПИУ, склучен со Egis Avia, со кој се продолжува важноста на договорот за 18 месеци, односно до јануари 2022 година.

Во референтниот период, ПИУ во континуитет учествуваше во активностите поврзани со повлекување на средства од ЕБОР. Земајќи ја во предвид новонастаната ситуација со Covid-19, целокупната соработка со консултантот беше водена со одржување телеконференции со консултантот Egis Avia во врска со реализација на проектите. Исто така, континуирано се вршеа и консултации преку електронска пошта во врска со финализирање на тендерската документација за набавка на Mode-S радарот и набавка на VCS системот, во врска со наплатата на пенали поради задоцнувањето во имплементацијата на AWOS/VOLMET/ATIS проектот и изготвување на документација потребна за измена на договорот, консултации во врска со реализацијата на Договорот за набавка на ATM системот, консултации во врска со реализацијата на Договорот за набавка на VHF системот, како и изработка на Амандманот бр.2 на истиот. Во соработка со Egis Avia беа изготвени и четирите квартални извештаи за напредокот во реализацијата на проектите, кон ЕБОР и друго.

Реализацијата ќе продолжи и во текот на 2021 година согласно условите од Договорот и Амандманот бр.1 на истиот.

4.2 Програма за капитални инвестициони вложувања на М-НАВ А.Д. Скопје финансирани од сопствени средства

4.2.1 Document management and Business Process management system

Набавка на компаниски систем за управување со документација, електронска евиденција на истите, управување со процеси, набавки, тимски организации, планирање и евидентирање на процеси и средства.

Изготвувањето на техничката спецификација беше преобемна и не е финализирана со тоа што е потребно сите сектори во М-НАВ А.Д. Скопје меѓу себе да се искордибираат со цел да не запре процесот на работење откако ќе се набави системот. Истиот не е реализиран во 2020 година, имајќи ги во предвид финансиските импликации на Друштвото предизвикани од пандемијата со Covid-19.

4.2.2 Набавка на нов ILS систем и нов DME уред, инсталирање и пуштање во работа - Аеродром Св. Апостол Павле Охрид и набавка и инсталација на нов DME како дел од ILS системот на Меѓународниот Аеродром Скопје

Со цел задржување на високото ниво на квалитет, достапност и континуитет на услугите на М-НАВ А.Д. Скопје, потребна е нивна замена со нови кои ќе овозможат задржување на нивото на сервисот.

Замената треба да е на:

- ILS систем наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид;
- DME уред наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид;
- DME уред наменет за Меѓународниот Аеродром Скопје и
- DVOR уред наменет за аеродромот Св. Апостол Павле во Охрид.

Согласноста од ЕБОР за реализација на овој проект е пристигната во месец април 2020 година, но надлежните луѓе за иницирање на постапката утврдија дополнителен дел кој не беше предвиден во самата тендерска документација и имаше промени на истата. Временскиот период за добивање на согласност од Надзорен Одбор одзема време за истата, така што постапката не е предвидена во Планот за јавни набавки за 2021 година, имајќи ги во предвид финансиските импликации на Друштвото предизвикани од пандемијата со Covid-19.

4.2.3 Надградба на административен кампус на М-НАВ А.Д. Скопје – серверско решение

Набавката треба да опфати инсталација на комплетно ново серверско решение во административниот кампус на М-НАВ А.Д. Скопје, сегмент во којшто не е инвестирано од 2004 година. Набавката треба да ги опфати следните потцели:

- Набавка на hardware (сервери, disc storage, UPS уред и резервни дискови;
- Набавка на оперативни системи, софтверски апликации и комплетно лиценцирање на истите и
- Имплементација на комплетното решение.

Постапката е реализирана со тоа што склучен е Договор со Македонски Телеком А.Д. Скопје бр.02-1861/3 од 18.11.2019 година во вредност од 7.920.000,00 мкд.

4.2.4 Ладилен агрегат Water chiller

За да се обезбеди континуираност и редувантност на климатизацијата на објектот на ОБКЛ потребно е постоечкиот ладилен агрегат којшто е во употреба од 1987 година и е во резерва и не е во состојба да ги задоволи потребните параметри за климатизација неопходно е истиот да се замени со нов. Постапката за реализација на предвидената ставка во Планот за јавни

набавки за 2020 година не е спроведена, имајќи ги во предвид финансиските импликации на Друштвото предизвикани од пандемијата со Covid-19.

4.2.5 Набавка на софтвер за изготвување на месечен распоред, автоматска евиденција за оперативни саати и алармирање за компетентност на контролорите на летање

Со цел унапредување на менаџирањето со човечки ресурси на КЛ и ПКЛ во М-НАВ А.Д. Скопје, потребна е набавка на софтвер за изготвување на месечен распоред, автоматска евиденција за оперативни саати и алармирање за компетентност на контролорите за летање, распоредување во работни смени, евиденција на истекување на дозволи, и сл. Постапката е реализирана во 2019 година со тоа што склучен е договор со Македонски Телеком бр.02-78/7 од 18.04.2019 во вредност од 6.190.000,00 мкд.

4.2.6 Набавка на WAM систем вклучувајќи и ADS-B функционалности

Со набавката и инсталацијата на WAM системот ќе бидат исполнети барањата, како и техничките спецификации пропишани во EUROCAE ED-142 стандардот. Во наредниот период ќе дојде до поврзување со новиот ATM систем, со што ќе биде овозможена поголема прецизност, поедноставно одржување, како и поголема финансиска исплатливост.

Постапката беше успешно објавена преку ЕСЈН (електронски систем за јавни набавки), но имајќи ги во предвид финансиските импликации на Друштвото предизвикани од пандемијата со Covid-19 истата беше поништена со Одлука на УО на М-НАВ А.Д. Скопје поради немање на средства да биде реализирана.

4.2.7 Набавка на UPS уреди за Гореничка Чука/Бањски Рид

Со набавката на новите модуларни UPS уреди, времето за поправки ќе биде значително намалено, додека доверливоста и ефикасноста во работата ќе се издигнат на повисоко ниво.

Постапката не е отпочната во 2020 година, односно стручните лица немаат доставено техничка спецификација за истата да биде реализирана.

4.2.8 Приспособување на привремените простории за технички цели

Приспособување на привремените простории за технички цели е потребно со цел новите VCS, VHF и VRRS системи да бидат инсталирани и ставени во употреба меѓусебно поврзани со сегашниот ATM систем, независно од процесот на инсталација на новиот ATM систем, кој вклучува и техничко-оперативна сала. Со тоа ќе се овозможи замена на постоечките системи во најбрзо време, односно ќе се зголеми сигурноста и безбедноста на целокупниот ATM систем.

Постапката беше успешно објавена преку ЕСЈН (електронски систем за јавни набавки), но имајќи ги во предвид финансиските импликации на Друштвото предизвикани од пандемијата со Covid-19 истата беше поништена со Одлука на УО на М-НАВ А.Д. Скопје поради немање на средства да биде реализирана.

Заради вонредната состојба и пандемијата со Covid-19, а согласно Одлуката на УО на М-НАВ А.Д. Скопје број 02-710/3 од 03.04.2020 година, капиталните инвестиции од сопствени средства се одложуваат за 2021 година.

5 Политика на човечки ресурси

Одделението за човекови ресурси на М-НАВ А.Д. Скопје во 2020 година, генерално беше посветено на давање на логистичка и советодавна поддршка на останатите Сектори/Одделенија и на вработените за сите прашања поврзани со човечкиот ресурси. Одделението се потруди да се реализира планираната политика и програма на човечките ресурси, а исто така продолжи со реализацијата на веќе утврдената и усвоена политика во вршењето на дејности и активности поврзани со развојот на работната сила, промоција на управувањето со човечките ресурси, како и унапредување на професијата менаџмент на човечки ресурси.

Одделението учествуваше во регрутацијата, обуките на вработените, комуникацијата со институции за развој и унапредување на персоналот и за усогласување со регулативите (ЗРО и Трудова инспекција).

Ангажманот беше насочен кон унапредување на работењето, софистицирање и примена на системот за работна дисциплина, а исто така одделението предлагаше политики и процедури за управување со човечкиот ресурс, и учествуваше во проекциите за планирање и вработување на човечкиот ресурси, имајќи го во предвид фактот што во изминатите години по разни основи се намали бројот на вработени.

Во 2020 година, Одделението за човекови ресурси континуирано ги следеше и ги применуваше сите заклучоци и одлуки донесени од страна на Владата на РСМ во врска со справувањето со пандемијата Covid-19.

Исто така Одделението за човекови ресурси беше главен индикатор за навремено известување на вработените во друштвото за сите преземени активности од Друштвото применувајќи ги сите препораки дадени од страна на Владата на РСМ.

Во периодот од јануари до декември 2020 година Одделението за човекови ресурси во својот делокруг на работа извршуваше:

- Пријави/одјава на вработени во Агенцијата за вработување и во Фондот за здравство;
- Оформување досие и архивирање на документацијата;
- Учествуваше во изготвување распореди за обука, координација со другите одделенија и сектори, перманентно следење/евидентирање на лицата кои подлежат на обука;
- Рачни и електронски внес на матични податоци на вработените и перманентно ажурирање на списокот на вработени;
- Перманентно следење на договорите на вработените со цел регулирање на нивниот статус;
- Изготвување на планови за годишни одмори во соработка со другите одделенија/сектори и изготвување решенија за вработените, како и изготвување решенија за платени и неплатени отсуства;

- Изготвување потврди поврзани со работниот однос за вработените по различни основи (потврди за аплицирање за визи, мобилна и фиксна телефонија, запишување на последипломски студии и по други основи);
- Изготвување месечени извештај за работна дисциплина и извештај за плата;
- Изготвување предлози за политики и процедури за човечкиот ресурс;
- Комуникација со трудов инспекторат и усогласување со прописите по сите решенија добиени од инспекторатот;
- Следење на Законот за работни односи и другата регулатива;
- Изготвување на електронски евиденции за потребите на одделението;
- Комуникација со центрите за обука и едукација како во Друштвото така и кај екстерните центри;
- Комуникација со Синдикалните организации на Друштвото;
- Учествуваше на работна група за справување со Covid 19, изготвувајќи постапки за постапување и Соопштенија за вработените;
- Даваше мислење и го информираше навреме Управниот одбор на друштвото за работите поврзани со човечкиот ресурс во друштвото.

Покрај активностите поврзани со човечкиот ресурс, Одделението во измината година помагаше и учествуваше во следните останати активности:

- Изготвување на решенија/одлуки за исплатата финансиска помош на семејствата на вработените, исплата при пензионирање на вработените од Друштвото како и
- Учество во работењето како членови на разни комисиии.

6 Регионална соработка; FAB's

Според SES регулативите горниот воздушен простор во европскиот и афричкиот ICAO – International Civil Aviation Organization регион (EUR and AFI ICAO region) мора да биде реконфигуриран во FAB-ови – Functional Airspace Blocks (функционални блокови на воздушен простор) како еден од начините за постигнување на SES целите. Организацијата на воздушниот простор во функционални блокови треба да го подобри планирањето и протокот на воздушниот сообраќај, да се зголеми ефикасноста на авијацијата во Европа, да се минимизираат доцнењата и да се оптимизира капацитетот на воздушниот простор преку задоволување на барањата на сите корисници на истиот.

Освен земјите членки на ЕУ, SES регулативите ги обврзуваат и земјите кои потпишале билатерални или мултилатерални договори за авио превоз со Европската Унија. Во овие земји спаѓаат Норвешка, Швајцарија, земјите на Западен Балкан, во кои спаѓа и Република Северна Македонија, и Исланд кој не е обврзан да формира FAB бидејќи не е во рамки на европскиот ICAO регион.

Денес, постојат девет FAB иницијативи во кои се вклучени сите обврзани земји. Во поблискиот регион постоечки иницијативи се Blue Med FAB и Danube FAB.

Во процесот на позиционирање на Република Северна Македонија при одредувањето на стратегијата за приклучување на одредена FAB иницијатива

пред се треба да се има предвид географската позиција и токовите на воздушниот сообраќај со цел оптимизација на капацитетите, потребата да се оптимизира интероперабилноста на системите и креирање на заедничка легислатива и стандарди помеѓу членовите на одреден FAB.

На 03.11.2011 година во Скопје е одржан состанок помеѓу замениците Министри за транспорт на Република Северна Македонија и Република Бугарија на кој состанок присуствуваа и делегации од воздухопловните власти на двете држави. На состанокот од страна на бугарскиот заменик министер беше врачена покана за Република Северна Македонија да се вклучи како набљудувач во Danube FAB. На 08.12.2011 во Софија е одржан состанок помеѓу делегации на Bulatsa и Агенција за цивилно воздухопловство на Република Бугарија од една страна и М-НАВ А.Д. Скопје и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија на кој состанок од бугарската страна се презентирани процесите поврзани со статусот и состојбите на Danube FAB.

На 28.10.2015 година на шестиот состанок на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB кој беше одржан во Софија, Република Северна Македонија се здоби со статус набљудувач во истиот. На ова претходеа повеќегодишни состаноци и консултации со и помеѓу членовите на DANUBE FAB-от. Ова е по претходно доставена и разгледана информација од страна на Владата на РСМ.

Во ноември 2015 година М-НАВ А.Д. Скопје беше поканет како посетител во рамките на симулацијата за Free Route Airspace (концепт на слободно планирање на рута) во рамките на DANUBE FAB-от. Оваа симулација се изведе во експерименталниот центар на EUROCONTROL во Бретањи. Експертскиот тим на М-НАВ А.Д. Скопје кој присуствуваше на презентацијата, собраните информации и искуства ги пренесе и примени при подготовка на имплементација на FRA проектот во Република Северна Македонија, кој почна да се применува пред почетокот на летната сезона 2016 година.

Во текот на 2019 година, DANUBE FAB-от, во веќе заземената насока, ги продолжува предвидените активности и спроведување на предвидените планови во однос на поставените цели за унапредување на европската мрежа на авио сообраќај и унапредување на сите модерни технологии и технолошки подобрувања кои директно влијаат на подобрување на услугатата кон корисниците.

М-НАВ А.Д. Скопје, изминатата 2020 година поради преземените мерки и рестрикции за превенција на ширење на вирусот Covid-19, состаноците на кои присуствуваше беа одржани on-line. Двата состанока на Управувачкиот Совет на DANUBE FAB ја задржаа вообичаената динамика на работа и претставување на поставените и постигнатите цели во согласност со програмата за работа. На состанокот одржан на 29-ти октомври 2020 година, М-НАВ А.Д. Скопје изрази подготвеност и заинтересираност за учество во cross border initiatives, за подобрување на регионалната соработка, подобрување на ефикасноста во протоколот на сообраќај, како и унапредување на севкупната безбедност. Свои претставници, на споменатите состаноци имаа Министерството за транспорт и врски, како и Агенцијата за Цивилно Воздухопловство.

Од друга страна во текот на 2019 година, Република Северна Македонија преку Министерот за транспорт и врски побара Асоцијативно членство и во BLUEMED FAB-от, со што отпочна процесот на формализирање на нашата улога во овој FAB. Како последица на сите претходни активности, како и состанокот на BLUEMED GB (Governing Body) кој се одржа на 5-ти февруари 2020 година во Никозија, Кипар, на 27.04.2020 година Република Северна Македонија потпиша Договор за соработка со земјите членки на BLUEMED FAB, со што и М-НАВ А.Д. Скопје веќе почна да зема активно учество

во некои од телата преку состаноци кои беа организирани на далечина порадо комплексната ситуација и воведените рестрикции поради вирусот Covid-19.

7 Исполнување на дефинираните цели за 2020 година

7.1 Достигнување на Стандардите за безбедност, обезбедување и квалитет

Одделението за безбедност, обезбедување и квалитет - ОБОК одговара директно на Управниот Одбор на М-НАВ А.Д. Скопје. Во 2020 година успешно ги реализира дел од активностите во согласност со годишниот план утврден од страна на Комитетот за Безбедност на М-НАВ А.Д. Скопје како и обврските дефинирани во Упатството за управување со безбедноста (Safety Management Manuel), Упатството за управување со квалитет и Прирачникот за управување со обезбедувањето во М-НАВ А.Д. Скопје, како и дефинираните цели од Стратешкиот бизнис план на М-НАВ А.Д. Скопје.

Главен заклучок во овој извештај е дека за 2020 година сите безбедносни индикатори, реактивни и проактивни, укажуваат дека безбедноста во М-НАВ А.Д. Скопје е задржана во рамките на утврдените таргети, а во некои делови од управувањето со системите за безбедност, обезбедување и квалитет е значително подобрена.

Во текот на 2020 година како и претходно беа спроведени значаен број на анализи на безбедносни настани и беа спроведени извлечените препораки, проценки на мали/големи промени на функционалниот постоечки систем, проценки околу новонастанатата состојба со Covid-19 пандемијата, како и дополнување на проценката на планираните големи измени кои се дел од проектите од ЕБОР и од Годишниот план за Јавни набавки на М-НАВ А.Д. Скопје.

7.1.1 Безбедност

Отсекот за безбедност (ОБ) во Одделението за БОК во текот на 2020 година работеше на реализација на планираните активности од годишниот план за 2020 година, акциските планови, стратешките цели утврдени во СБП, како безбедно спроведување активности при донесени мерки во пандемија. Покрај новонастанатата непланирана ситуација со драстично намалување на летовите предизвикано од пандемијата на КОВИД-19, времени отсуства на персоналот (ротации, планирани и непланирани отсуства) работа од дома, од аспект на безбедноста, активностите се вршеа со вообичаена динамика и без поголеми тешкотии со минимални застои во остварување на планираните активности, кои пак беа предвидени во Safety Case-от Return to Normal Operations in ATM.

Како KPI 1, Пополнет е прашалникот Eurocontrol/CANSO SoE in SMS 2020 measurement questionnaire.

KPI 2 RAT tool е употребен во сите безбедносни настани со сериозност „Ц“ што докажува дека сите значајни инциденти се истражени дополнително преку софтверската алатка од Eurocontrol со цел да не се дојде до субјективно проценување - одредување на степенот на сериозност со зачестеноста (severity & Likelihood).

KPI 3 спроведување и изготвување на корективни планови за утврдените наоди од АЦВ и интерни наоди Follow-up активности за препораки, мониторирање на safety performance, и реализација на Акциони планови.

Остварена координација со Офицерите за безбедност, Групата за безбедност и Комитетот за безбедност.

Со вообичаена динамика се остваруваше и утврдената меѓународна, регионална и национална соработка со сите чинители во воздухопловната навигација (Eurocontrol, CANSO, FAB Danube/BlueMed, TAV, Авиокомпании, NATO etc.) ОБОК работеше на подобрување на Safety Data base.

Кон крајот на 2020 година беше реализирана симулација на вежба за непредвидливи ситуации (Emergency desk exercise), и тоа вежба за категорија D, на вонредна состојба, т.е. евакуација на персоналот при голем пожар. Утврдените недостатоци ќе бидат соодветно адресирани во текот на 2021 година.

Предвидените обуки во согласност со годишниот план, не беа целосно остварени поради пандемијата со Covid-19, а дел од обуките се остварија on-line. Ефикасно беше спроведена и обуката за имплементација на E-TOKAI, алатка која се користи при пријавување на безбедносни настани. Сите оперативни извршители ја поминаа обуката. Беше спроведена и измена и дополнување на Процедурата за пријавување и испитување на безбедносни настани во однос на употребата на оваа алатка.

Оперативно работење на персоналот за одржување на компетентност се оствари редовно и со услови поставени во Оперативните Директиви издадени од АЦВ во текот на 2020.

Беше усвоена Процедура за Култура на правичност и дополнително за развој на Култура за правичност и успешна имплементација на процедурата, беа одржани вебек семинари.

По барањето на процедурата за Култура на правичност (Just Culture) беше формиран Just Culture Committee во рамките на M-HAB А.Д Скопје.

Врз основ на Fatigue Risk Management System за заштита од монотонијата на работа и одржување на компететноста во услови на редуциран сообраќај дистрибуиран е Safety Letter 2/2020.

Во рамки на процесот за реализација на Safety training Plan за 2020 година, беа креирани нови презентации, дополнета база на прашања со одговори за СВН, СВТ и СФРПРПИ.

In-House курс за инжењери/техничари/ saf.офицери и експерти за безбедност "Management and Oversight of Changes [SAF-CHG-INTRO]"- не е реализирана поради рестрикции на буџет поради пандемијата со Covid-19.

Како дел од спроведените безбедносни проценки во текот на 2020 ги наведуваме следниве:

- Привремена суспензијата на RAD рестрикцијата LW2000
- Воведување на надградениот Моде-S радар од Охрид во оперативна употреба. Пред неговото оперативно задејствување, ќе биде спроведено и мерење на радарските податоци, како и оперативна проверка на влијанието на новиот радар во мултирадарска околина.
- Safety Case for Return to normal operation
- Безбедносна проценка за надградување на работна контролорска позиција со BARCO графички контролер наместо дотраениот AGX контролери во рамки на Alenia ATC системот
- Безбедносна проценка на процедура за проследување на информации од RCO на Супервизор.

- LeadInSky Operational Implementation Safety Assessment Report.

7.1.1.2 Тренд анализа на АТМ безбедносни настани за период од 01.01 до 31.12.2020 година

Од почетокот на 2020 година, заклучно со 31.12 има вкупно пријавени 13 безбедносни настани заведени како АТМ (оперативни) од најразлична природа.

Бројот на пријавени настани за оваа 2020 година е под рамките на планираните таргети кој се должи на значително намален обем како на сообраќај, така и на пријавени безбедносни настани поради пандемијата COVID-19.

Во прилог табела на настани во изминатите години, со тренд анализа.

Табела 7.1: Број на АТМ настани за период 2015-2020 година

Според **Performance leading and lagging indicators**, прифатливо за оваа година беа **25** АТМ безбедносни настани на **100000** операции. Заклучно со 31.12.2020 година се реализирани вкупно **100137** операции, а пријавени **13** АТМ безбедносни настани. Значителното намалување на вкупниот број на операции за 56,5% од претходната година, соодветствува со половина од прифатливиот број на пријавени АТМ безбедносни настани.

7.1.2 Обезбедување

7.1.2.1 Физичко и сајбер обезбедување

Во делот на физичко обезбедување на објекти и лица, после заокружувањето на имплементација на систем за контрола на пристап и видео мониторинг во зградите на КП Скопје и Охрид, се продолжи со имплементација на систем за обезбедување на надворешни навигациони уреди – надвор од airside зона.

Статусот на оваа активност е дека системот е дизајниран, подготвена е техничка документација, но јавна набавка и имплементацијата на системот не е спроведена заради ситуацијата предизвикана од пандемијата со Covid-19.

Истата е одложена за 2021 година, со забелешка дека постои реална можност оваа цел да се реализира парцијално, во зависност од развојот на ситуацијата предизвикана од пандемијата со Covid-19, Во однос на имплементација на системи за отпорност од сајбер напади (cyber resilience) следниве активности беа преземени: системот е дизајниран, подготвена е техничка документација, но јавна набавка и имплементацијата на системот не е спроведена заради ситуацијата предизвикана од пандемијата со Covid-19.

Истата е одложена за 2021 година, со забелешка дека реализацијата е во зависност од развојот на ситуацијата предизвикана од пандемијата со Covid-19.

Системот за EndProtection – заштита на клиентски компјутери со инсталација на EndProtection CheckPoint редовно беше мониториран. Во изминатата 2020 година немавме посериозен инцидент.

Како постојан приоритет е подигнувањето на степенот на обуката на вработените во Отсекот за обезбедување, континуирано работење на подигнување на степенот на свесност и култура за обезбедување кај сите вработени во М-НАВ А.Д. Скопје, но спречени од пандемијата голем дел од обуките не се реализираа.

Во однос на имплементација на стандард ИСО 27001 - Системи за управување со безбедност на информациите предвидената обука за вработените потребна за имплементацијата на стандардот е одложена за 2021 година.

Мотивацијата на вработените за пријавување на настани од обезбедувањето е во порастот и во однос на претходната година е добар показател дека оваа цел може да се постигне.

7.1.2.2 Security проценки

Спроведена е проценка за пуштање во употреба на нов Sharepoint веб портал.

Спроведена е проценка за пуштање во употреба на нов AWOS систем.

7.1.2.3 Надзори и мерки за проверка на квалитетот на сервисот

Спроведена вежба за евакуација (Декември 2020). Извештајот е доставен до УО, извлечени препораки, спроведени вежби за phishing, понатаму спроведена е една фаза од PEN тестот, само далечински тест. Вториот дел од тестот не се спроведе заради пандемијата со Covid-19. Се одложи за 2021 година, бидејќи потребно е физичко присуство на надворешни лица. Континуиран мониторинг врз системот за обезбедување. Спроведени две

проверки на системот. Проверката за Охрид не се реализира бидејќи системот во Охрид не се надгради.

7.1.3 Квалитет

Во текот на 2020 во однос на набавка и спроведување на DMS (document management system) планирано беше да се воведо софтвер за управување со документацијата што и всушност претставува стратешка цел на М-НАВ А.Д. Скопје, меѓутоа истата не беше реализирани поради пандемијата и нејзиното влијание врз финансиската состојба на М-НАВ А.Д. Скопје, Оваа цел останува дел од стратешкиот бизнис план на М-НАВ А.Д. Скопје и е префрлена во годишниот план на ОБОК за 2021 година.

Во текот на 2020 година беше спроведен интегриран надзор на системите во согласност со планот за надзори.

Во текот на месец јуни 2020 година беа ажурирани процедурите за внатрешна проверка од СУК и безбедносен надзор од СММ.

Отсек квалитет/безбедност беше вклучен во текот на спроведување на безбедносни проценки и безбедносни писма, и тоа:

- SA037-17/12/2020
- SA035- 29/12/2020
- SC-RNO-02/07/2020
- MISO-VHF-06/02/2020
- PSSA VHF-27/01/2020
- Safety letter COVID_A3- 28/04/2020

Во рамки на процесот за управување со промени применувајќи методи на системот за управување со квалитет и постигнување на високо ниво на квалитетот на податоците во М-НАВ А.Д. Скопје, беа покренати мерки за подобрување на давањето услуги и тоа во Одделение за ВИ-МНВ-920-101.03 01/2020 и Одделение МОВП-МНВ-920-101.03 01/2020.

Во однос на обезбедување на квалитетно водење на процесите за квалитет, околина, здравје и безбедност односно интеграција на стандардите (ISO 9001 - ISO 14001 - ISO 45001) потребно беше да се интегрират во еден заеднички систем за управување (IMS) Спроведен екстерен надзор за (ISO 9001 - ISO 14001 - ISO 45001) од страна на ТУВ- НОРД на 24-25.09.2020.

Во однос на планираните обуки во отсекот, беа отежнати и не се спроведе реализација согласно планот за обуки, поради состојбата со пандемијата. Голем дел од обуките се префрлени за 2021 година.

Спроведен интегриран надзор на менаџмент системите согласно термин планот МНВ-920-101.01 за СВН, СВТ, СФРППРИ согласно динамиката предвидена во планот со времетраење од 07.02.2020 до 20.02.2020 година. Планираниот надзор обезбеди преглед на работењето на сите сектори и одделенија во М-НАВ А.Д. Скопје и притоа даде увид во недостатоците и просторот за подобрување во управувањето со стандардите имплементирани во М-НАВ А.Д. Скопје.

7.2 Достигнување на нивоата за заштита на животната средина

Во вкупното количество на емисија на штетни гасови во Европа, авијацијата учествува со 3,5%. Од таквиот процент само мал дел, односно 6% се на сметка на услугите за воздухопловна навигација.

Во неодамнешниот извештај на EASA, Eurocontrol и Европската Агенција за животна средина за 2020 година се вели дека иако ефикасноста на авијацијата од аспект на животната средина продолжува да се подобрува, сепак CO₂ и NOX емисиите се очекува да пораснат за најмалку 21%, односно 16% соодветно. И покрај напорите на авиоиндустријата да се справи со глобалните и локалните ефекти, континуираниот пораст на авиосообраќај засега ги надминува можностите на индустријата за примена на технологијата за да се намали овој ефект.

Од друга страна, во однос на операциите за континуирано спуштање (CDO – Continuous Descent Operations) кои имаат за цел да го минимизираат времето на летање на неефикасни сегменти на меѓунивоа на лет за време на фазата на спуштање, кои резултираат со согорување на поголеми количества на гориво и за аеродромите во Северна Македонија овој просек изнесува 80.1 секунда по воздухоплов во приод, што е за 26.6 секунди повеќе во однос на истиот период од 2019 година, но е сепак пониско од просекот од 133.5 секунди кој се однесува за големите европски аеродроми.

Со оглед дека заштитата на животната средина е високо на агендата на ЕУ во наредниот период, М-НАВ А.Д. Скопје и во 2021 година дополнително размислува како да придонесе кон намалувањето на емисијата на штетни гасови со имплементација на PBN рути за приод и заминување во воздушниот простор на Република Северна Македонија.

7.3 Засилување на човечките ресурси

Во 2020 година во М-НАВ А.Д. Скопје немаше нови вработувања, на еднаесет (11) лица им се продолжи договорот за вработување на определено време уште за една година.

Еден вработен почина од пандемијата Covid-19, тројца вработени заминаа во пензија, еден вработен беше назначен за директор и работниот однос во друштвото му е во мирување.

Вработениот на кој работниот однос му беше во мирување се врати на соодветно работно место.

Бројот на вработени со кој 2020 година се заврши изнесуваше 302 вработени. Работењето продолжи со истата динамика и стручност при што континуирано се водеше сметка на оптимално искористување на човечките ресурси.

Предвидените обуки во рамките на програмата за обука за 2020 година и усовршување на воздухопловниот и друг стручен персонал на М-НАВ А.Д. Скопје делумно се спроведени, поради пандемијата со Covid-19, дел се спроведени online.

7.4 Зголемување на трошковната ефикасност

Со отварањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси се постигна и значително подобрување на трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје. Овој позитивен тренд

продолжи во текот на целиот период на траење на вториот референтен период од 2015 до 2019 година.

Подетална информација за нивото на овој показател во 2020 година следи во делот - Клучни индикатори на реализација.

7.5 Економска транспарентност

Економската транспарентност на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје се обезбедува преку доставување на финансиските извештаи до Владата на Република Северна Македонија, Eurocontrol, ЕБОР и Агенцијата за цивилно воздухопловство на Република Северна Македонија.

7.6 Усогласеност со регулативите и стандардите на SES (Единствено европско небо)

Во 2020 година М-НАВ А.Д. Скопје продолжи да ги одржува стандардите за давање на услуги на воздухопловната навигација во согласност со домашните и меѓународните SES регулативи, стандарди и препорачани практики.

Тоа е потврдено и резултира со продолжување на Уверението за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација - последното издадено од страна на Агенцијата за цивилно воздухопловство во март 2020 година и со важност до март 2022 година.

Почнувајќи од 2010 година, Агенцијата за цивилно воздухопловство во континуитет му го издава на М-НАВ А.Д. Скопје ова Уверение за оспособеност за давање на услуги во воздухопловната навигација.

М-НАВ А.Д. Скопје континуирано ги следи најновите измени и дополнувања на меѓународните регулативи и стандарди и соодветно се подготвува за нивно целосно имплементирање, а ова Агенцијата за цивилно воздухопловство преку редовните инспекциски надзори и контроли дополнително го проверува и потврдува,

На 01.12.2017 година стапи во сила Мултилатералната Спогодба за Основање на Европска Заедничка Воздухопловна област (ЕЗВО).

7.7 Подобрување на ATM/CNS системите

Подобрувањето на ATM/CNS системите е предвидено во рамките на "Проектот за надградба на македонскиот систем за воздухопловна навигација 02" како што е наведено погоре во делот - Инвестиции и развој.

7.8 Оптимизирање на управување со воздушниот простор

По отварањето на горниот воздушен простор на Косово за прелети во 2014 година и реализацијата на еден од најголемите проекти поврзан со организацијата на воздушниот простор во регионот, како и по имплементацијата на Free Route Airspace во нашиот воздушен простор во 2016 година, во текот на 2020 година се продолжи со оптимизирање на структурата на воздушниот простор и зголемување на капацитетите. Овие процеси се реализираат во соработка со сите соседни земји како и пошироко во регионот.

Во ноември 2020 година се отпочнати подготовки и преговори за вклучување на нашиот воздушен простор во South East Common Sky Initiative – SECSI при што би се имплементирал заеднички т.н. cross-border Free Route Airspace со Албанија, Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска, Словенија и Австрија. Планираниот датум на имплементација и вклучување на воздушниот простор на Република Северна Македонија е 02.12.2021 година. Со подобрувањето на структурата на воздушниот простор се овозможува зголемување на заштитата на животната средина преку намалена емисија на CO₂ во атмосферата како и намалена потрошувачка на горивото и заштеда на авиокомпаниите.

7.9 Достигнување на целите од LSSIP (Local Single Sky ImPlementation)

Со зголемувањето на воздушниот сообраќај во регионот на Европа, од особена важност за сите европски држави и давателите на ANS услуги е да се најдат решенија со кои ќе се одговори на притисокот во поглед на капацитетот на воздушниот простор, влијанието врз околината, безбедноста, како и зголемувањето на трошоците на авиокомпаниите поради доцнења и зголемената потрошувачка на гориво. Во поглед на изнаоѓањето на тие решенија и нивна имплементација, Eurocontrol игра исклучително важна и водечка улога. Функционалната рамка во која Агенцијата треба да го постигне тој мандат е ATM Master Plan (ATM MP). ATM MP ги опишува договорените заеднички акции кои треба да ги превземат земјите членки на Eurocontrol и другите земји кои учествуваат во European Air Traffic Management Programme (EATMP).

ATM MP обезбедува холистички поглед на имплементацијата на взаемно договорените и поставените активности преземени од страна на сите земји членки на ECAC, во контекст на имплементацијата на SESAR. Овие активности се консолидирани во форма на “Implementation Objectives” со цел да се постигнат перформансните барања за безбедност, капацитет, оперативна ефикасност, ефикасност на трошоците и влијанието врз околината. ATM MP понатаму го следат локални планови на државите, односно т.н. Local European Single Sky Implementation Plan (LSSIP), преку кој документ секоја земја членка е должна да го нотира својот прогрес и да поднесе извештај за имплементацијата на споменатите цели во насока на обезбедување на хармонизирана имплементација во европска рамка. LSSIP документот ги синтетизира предвидените годишни планови за реализација на споменатите цели и профили засновани на имплементацијата на ATM MP целите, ги посочува актуелните и планираните проекти кои се неопходни за имплементирање на паневропските, мултинационалните и другите програми за хармонизација, а во исто време ги идентификува очекуваните перформансни бенефити.

Исполнувањето на целите поставени во ATM MP и известување за исполнетост на истите преку документот LSSIP беше една од приоритетните активности на М-НАВ А.Д. Скопје во 2020 година и значителни ресурси беа вложувани во таа насока. Дел од целите се веќе исполнети, а се работеше на реализација и планирање на останатите. Реализацијата на најголемиот дел од веќе планираните цели е тесно поврзана со имплементацијата на новиот ATM систем која е во план да заврши до април 2023 година. Имплементацијата на дел од целите кои се зацртани во планот е во тесна врска со имплементација на вакви и слични проекти во соседството. Согласно ова динамиката на нивната реализација не е директно зависна само од М-НАВ А.Д. Скопје туку и од степенот на имплементација на проектите кај соседните единици на КЛ. Дел од паневропските навигациски планови претрпеа измени во датумите за

имплементација, па согласно тоа беше ажуриран и нашиот LSSIP документ (имплементацијата на нови (p-RNAV) процедури е одложена за 2023 година).

7.10 Исполнување на целите на Одделението за внатрешна ревизија

Одделението за внатрешна ревизија работеше на реализација на Годишниот план за работа на одделението, но, во отежнати, пандемиски услови. Друштвото доследно ги презема и применува сите владини мерки за заштита на своите вработени, така што дел од вработените, вклучително и од ОВР, кои ги исполнуваа условите, во периодот март-август беа ослободени од работа и работни активности. Во такви околности, раководителот ја организираше својата работа комбинирано - од дома и од службените простории.

Во текот на 2020 година одделението за внатрешна ревизија спроведе:

- Една обемна ревизија по која се издаден ревизорски извештај со извршно резиме и заклучок-мислење во однос на поставената цел за спроведување на ревизијата;
- Три ревизии од Планот се започнати во ноември 2020 година;
- Советодавни услуги – во дизајнирање на процесите, измена на процедури и дефинирање на контролни мерки;
- активности како координатор поврзани со Ревизорскиот извештај на овластениот државен ревизор (финансиска ревизија и ревизија на усогласеност за 2018 година), за подготовка на текстот на одговорот на заклучоците на ревизорите и прибирање на потребна документација во прилог; во дефинирање на активности за надминување на констатираната состојба и пополнување на образецот извештај за преземени мерки доставен до ДЗР и акциски план на активности доставен до Влада на РСМ; имплементација на препораките;
- Проверка на годишен извештај за финансиското работење на Друштвото за 2019 година, како и проверка на три тримесечни извештаи за финансиското работење (прво, второ и трето тримесечие 2020 година) од аспект на усогласеност на податоците во извештаите со податоци од главна книга и финансискиот план на Друштвото;
- Други ангажмани на барање на раководството;
- Две ревизии од планираните се пренесени во 2021 година.

Во текот на годината, присуство на он лајн обуки за исполнување на законскиот минимум потребен број на часови за одржување на професионалната компетентност.

8 Клучни индикатори на изведба (Key Performance Indicators)

8.1 Трошкова ефикасност – (Cost efficiency)

Од финансиски аспект на работењето на М-НАВ А.Д. Скопје, утврден е показател за трошковната ефикасност (*cost-efficiency indicator*) и тоа како трошок по наплатна единица за реализиран

прелет на воздухоплов (*en-route costs per service unit*).

Податоците во табелата 8.1 подолу даваат приказ за движењето на трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје во периодот од 2009 - 2020 година. Од истите се забележува дека со отворањето на воздушниот простор над Косово и зголемувањето на сообраќајот во Република Северна Македонија, покрај оптималната искористеност на оперативните ресурси, значително се подобри и трошковната ефикасност на М-НАВ А.Д. Скопје. Овој сооднос помеѓу вкупните трошоци за услуги при прелети и остварените наплатни единици од истите на реално ниво (EUR2009), во 2017 година е намален за 18,6% и дополнително за 4,8% во 2018 година што овозможи гледано од аспект на времетраењето на целиот втор референтен период од 2015 до 2019 година да се исполнат целите на Европската Комисија за намалување на единица трошокот по наплатна единица за 3,3% просечно годишно на реално ниво. Тоа значи дека трошоците за давање на услугите на воздухопловна навигација за целиот период од 10 години (2009-2019) се релативно стабилни, иако во истиот период се бележи пораст на сообраќајот за речиси 90%.

Меѓутоа, во 2020 година, заради катастрофалното влијание на пандемијата со Covid-19 и падот на сообраќајот од 57% на годишно ниво, трошоците на давателот на услугите не можеа да се намалат во линија со падот на сообраќајот, така да и овој сооднос (показател) во 2020 година беше нарушен.

Табела 8.1: Трошок по наплата единица (EUR 2009) за реализиран прелет за период 2009-2020 година

Година	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Инфлација %	-0.5%	1.5%	3.9%	3.3%	2.8%	-0.5%	-0.3%	-0.2%	1.4%	1.5%	0.8%	1.2%
Индекс 100 во 2009	100.0	101.5	105.5	108.9	112.0	111.4	111.1	110.9	112.4	114.1	115.0	116.4
трошоци во милиони денари (реално ниво)	609	585	570	512	511	641	638	638	624	667	801	614
Вкупно: (% н/н-1)		-4.0%	-2.6%	-10%	-0.3%	25.5%	-0.4%	-0.1%	-2.1%	6.8%	20%	-23%

наплатни единици	0.180	0.183	0.194	0.174	0.178	0.246	0.264	0.250	0.301	0.337	0.395	0.174
трошоци /напл. единици (мкд)	3,385	3,198	2,941	2,944	2,869	2,605	2,417	2,551	2,078	1,979	2,027	3,530
% н/н-1		-5.5	-8.0	0.1	-2.5	-9.2	-7.2	5.5	-18.6	-4.8	2.4	74.1

8.1.1 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за прелет на воздухоплови во Република Северна Македонија

Табела 8.1.1: Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за прелет на воздухоплови во Република Северна Македонија за период 2014-2020 година

Од горниот графикон може да се забележи континуиран тренд на намалување на единечната цена за прелети во зоната на наплата на РСМ во периодот од 2014 до 2020 година.

Треба да се напомене дека со отворањето на воздушниот простор над Косово во 2014 година се создадоа предуслови за зголемување на сообраќајот и приходите кои се остваруваат од зголемениот обем на услуги. Воедно тоа имплицираше зголемена финансиска стабилност на М-НАВ А.Д. Скопје и

создавање предуслови за намалување на цената на прелетите во периодот што следеше. Следствено, во текот на целиот период на време траење на вториот референтен период од 2015 до 2019 година имаме континуиран тренд на намалување на цената на прелетите, за да во 2019 година имаме најголемо намалување од приближно 13% споредено со нивото од 2018 година.

8.1.2 Единечна цена на М-НАВ А.Д. Скопје за терминални услуги на воздухопловна навигација во Република Северна Македонија

М-НАВ А.Д. Скопје како давател на услуги на воздухопловна навигација остварува приходи и од давање на услуги на контролата на летање при полетување и слетување на воздухоплови на двата меѓународни аеродроми во Република Северна Македонија, во Скопје и во Охрид. Приходот од терминални услуги во 2020 година изнесуваше приближно 61 милион денари, што претставува намалување од 59,5% во однос на 2019 година.

Согласно Договорот за заем со ЕБОР за финансирање на „Проектот за надградба за системот на воздухопловна навигација“ во Р.Северна Македонија и заради ефикасно сервисирање на обврските по истиот, единечната цена за терминални услуги од 1-ви април 2014 година изнесува 3,60 ЕУР по тон на максимална тежина на воздухопловот во полетување. М-НАВ А.Д. Скопје ја задржа оваа цена непроменета во целиот изминат период до крајот на 2020 година и на тој начин придонесе заедно со останатите субјекти во воздухопловството за зголемување на конкурентната способност на двата аеродроми во земјата.

8.2 Безбедност, обезбедување и квалитет (Safety, Security and Quality)

М-НАВ А.Д. Скопје ги има опфатено сите три KPI утврдени од страна на нашите национални правилници и SES регулативи/ЕС преку годишниот надзор за зрелост на безбедноста раководен од страна на Eurocontrol и CANSO (пополнет прашалник од М-НАВ А.Д. Скопје/БОК) како и соодветни надзори од АЦВ. Одделението за SQSec (БОК) успешно ги надмина сите три индикатори како показатели за успешност.

- Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity);
- RAT алатка- анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани;
- Култура на правичност (Just culture).

8.2.1 Безбедносна зрелост на системот за безбедност (Safety Maturity)

Најважен индикатор кој дава реална слика за спроведување на SMS е делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност - зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ А.Д. Скопје и отстранување на можните слабости. Преку спроведениот прашалник за зрелоста од наша страна, а изготвен од страна на Eurocontrol и CANSO, во табелата 8.2 подолу се гледа дека М-НАВ А.Д. Скопје согласно Eurocontrol/CANSO SMS Standard of Excellence Measurement е оценет со високо ниво на зрелост во речиси сите области.

Табела 8.2: Резултати во делот на анализирање на спроведување и мерење на системот за безбедност – зрелоста на постигнатите таргети во делот на SMS во М-НАВ А.Д. Скопје за период 2018-2020 година

	2018	2019	2020
Lowest response to any question	C	B	B
Number of questions at the lowest response Level	3	2	3
Number of Questions at Each Level	2018	2019	2020
Level A (Informal Arrangements)	0	0	0
Level B (Defined)	0	2	3
Level C (Managed)	3	2	1
Level D (Assured)	30	29	29
Level E (Optimised)	0	0	0

Во табелата 8.2 е прикажан прогресот кој е направен во однос на 2018 година како база на мерењето на постигнувањата, споредено со 2019 година и актуелната 2020 година.

Табела 8.3: Статус на давателот на услуги во воздухопловна навигација М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година согласно стандардите на Eurocontrol

Study Area	Level	Responses			
	(A-E)	(A-E)			
SA1 – Safety Culture	B	D	D	B	
SA2 – Safety Policy	D	D	D		
SA3 – Safety Accountabilities	D	D	D	D	
SA4 – Coordination of Emergency Response Plan	B	B			
SA5 – SMS Documentation	D	D	D	D	
SA6 – Compliance with International Obligations	B	B			
SA7 – Risk Management Process	D	D	D	D	
SA8 – Safety by Design	D	D			
SA9 – Safety Interfaces	D	D	D		
SA10 – Fatigue Risk Management	D	D			
SA11 – Safety Reporting	D	D			
SA12 – Safety Surveys and Audits	C	C			
SA13 – Safety Performance Monitoring	D	D	D		
SA14 – Management of Change	D	D			
SA15 – SMS Continual Improvement	D	D	D		
SA16 – Training and Education	D	D	D		
SA17 – Safety Communication	D	D	D	D	D
Overall Maturity Level	B				

Извештајот од страна на експертскиот тим на Eurocontrol беше добиен во средина на месец декември 2020 година и во истиот има мал пад на зрелоста за разлика од 2019 година во однос на унапредување и развивање на безбедносната култура во Друштвото и за симулирана вежба за непредвидливи ситуации), поради што достигнатото ниво е оценето во рамки означени како "B" од 60-69%. Оваа забелешка е коригирана навремено во текот на последното тримесечје од 2020 година кога се спроведе симулирана вежба за евакуација од пожар, повеќе вежби за справување со сајбер закани како и постепено имплементирање на препораките кои беа произлезени од спроведениот Safety

Survey. SS01-2020 Во другите области М-НАВ А.Д. Скопје останува во рамки на предвидените таргети, а во некои има значителен напредок.

Со ова ниво, SMS-от ги задоволува бараните регулаторни стандарди и е во целосна согласност со барањата од ICAO Анекс 19, EU Reg-376, EU IR-390 и Implementing Reg 1035.

8.2.2 RAT алатка (анализа на сериозни и поголеми безбедносни настани)

Првичната анализа за секој значаен (A-serious, B-major) настан се спроведува со RAT алатка (Risk анализа) од Eurocontrol. За 2020 година RAT е реализиран 100% што докажува дека сите значајни инциденти се испитани дополнително преку софтверската алатка од Eurocontrol со цел да не се дојде до субјективно проценување-одредување на степенот на сериозност со зачестеноста (severity & Likelihood). Во 2020 година пријавени се вкупно 48 настан и тоа:

- 13 оперативни / ATM;
- 35 технички / CNS;
- 2 доброволни пријави/voluntary;
- 0 пријави AIS;
- 0 пријава од МОВП.

Во 2020 година имавме случај на сериозен инцидент со државен воздухоплов и случајот се води преку КИНСИВ.

Степенот на сериозност на пријавените безбедносни настани во текот на 2020 година се во рамките на планирани таргети и безбедноста е во рамките на прифатени калкулирани нивоа за безбедност на М-НАВ А.Д. Скопје и тоа со јачина на инцидент:

- 2 (два) инциденти со С категорија (Значајни),
- Останатите безбедносни настани се со пониска категоризација на сериозност и влегуваат во прифатливите таргети.

Бројките во табелата 8.4 подолу се однесуваат на вкупниот број на операции заклучно со 31.12.2020 година, остварени се **100.137** заедно approach и overflight traffic. Дрastiчното намалување на бројот на остварени операции со должи на состојбата со пандемијата во светот, која директно влијае на целокупниот авиосообраќај. Земајќи го во предвид фактот на состојбата со пандемијата, голем дел од човечките ресурси беа насочени во подобрување на процедурите преку кои управуваме со безбедноста во М-НАВ А.Д. Скопје.

Техничките безбедносни настани оваа година се од најразлична природа, и согласно интерните процедури, сите технички настани се соодветно испитани. Поголем дел се однесуваат на одржувањето на системите и уредите кои ги обезбедуваат надзор Овие испади и други настани поврзани со CNS исто така ги надминуваме со подобра интерна организација, специјализиран тренинг, ажурирање на SLA, набавка на нова опрема и перманентно одржување на постоечките системи.

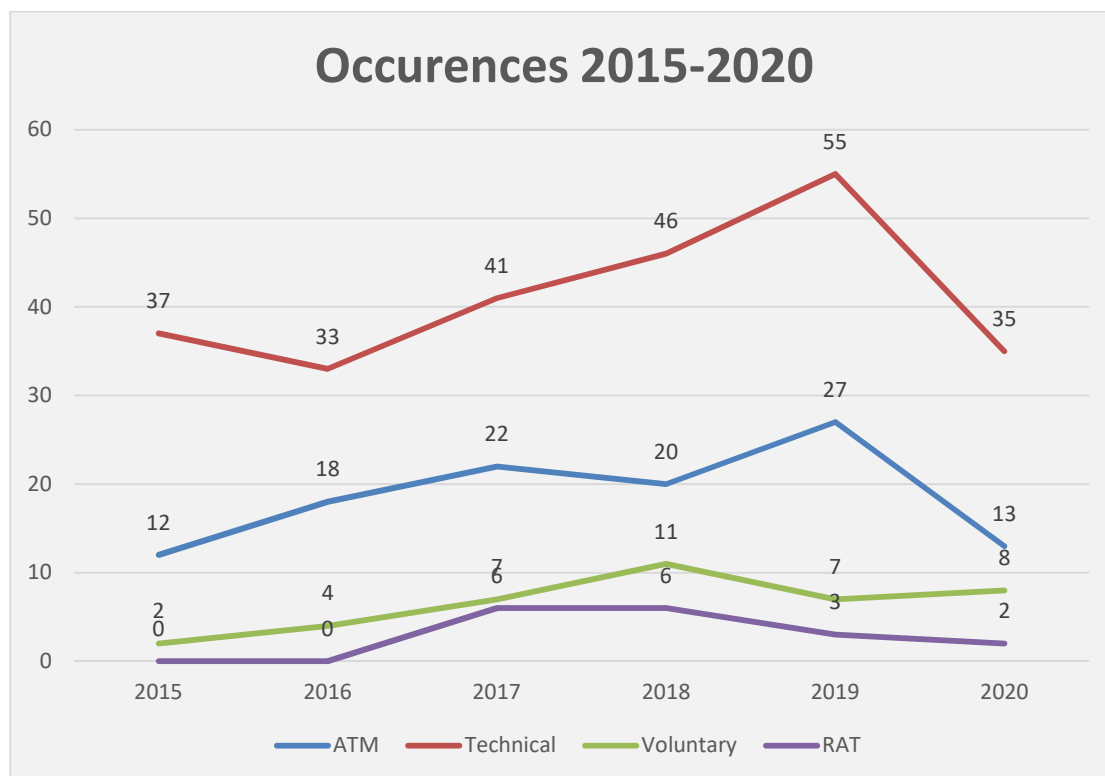

Табела 8.4: Безбедносни таргети и индикатори на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година

Performance Leading and Lagging Indicators	Target	Performance				Overall
		Qtr1	Qtr2	Qtr3	Qtr4	
Mandatory O Reports per 100 000 flights	25	/	2	5	6	13
Mandatory T Reports per 100 000 flights	40	9	12	6	8	35
Voluntary Reports/year	10	3	1	3	1	8
METEO Reports/year	5	/	/	/	/	0
AIS Report/ year	5	/	/	/	/	0
Safety meetings/year	3	/	/	2	2	4
Safety briefings/year	3					
Safety audits per year	2	1	/	/	/	1
RAT analyzed occ/y (A, B, C severity) SMI;RI) (AA, A, B, C severity ATM sp)	80%-95%	/	/	1	1	2 100%
Organization-specific SPIs						
Fatal accidents per 100 000 flights	Less than 0.078	/	/	/	/	0
Serious incidents per 100 000 flights (A)	Less than 2	/	/	/	/	0
Major incidents per 100 000 flights (B)	Less than 3	/	/	/	/	0
Significant incidents per 100 000 flights (C)	Less than 5	/	/	1	1	2
SMI /100 000 flights	6	/	/	1	/	1
Airspace infringement/ annual basis	3	/	/	/	/	0
Bird strike per 1000 flights	Less than 0.7	/	/	/	1	1
Runway incursion per 4000 flights	Less than 2	/	1	/	1	2
Runway excursion per 4000 flights	Less than 2	/	/	/	/	0

Overflight and approach traffic counts for 2020	100137
Overflight traffic counts for 2020	91.187
Approach traffic counts for 2020	8944

Табела 8.5: Број и вид на безбедносни настани во М-НАВ А.Д. Скопје за период од 2015-2020 година

8.2.3 Култура на правичност (Just Culture)

Во текот на 2020 година по финализирање на Процедурата за култура на правичност, се формираше и Just Culture Committee, чија задача е јасно утврдена во политиката на култура на правичност. Сите вработени се должни да ги почитуваат и следат принципите на културата за правичност и соодветно да работат кон подобрување на севкупната безбедност во Друштвото која се постигнува, унапредува и развива единствено преку стимулирање на безбедна и неказнива средина за пријавување на настани.

Како и секоја година одделението за безбедност обезбедување и квалитет во рамки на своите годишни планови за обука и за управување со ситемите за безбедност и квалитет спроведува внатрешни и надворешни надзори, имплементира нови барања согласно националните и меѓународните регулативи и спроведува обуки за подигнување на свесноста за безбедноста во Друштвото. Овие активности се спроведуваат преку издавање на безбедносни писма, билтени како и реализација на препораки кои произлегуваат од надзори, настани или одржани состаноци.

8.3 Капацитет (Capacity)

Постоечките капацитети беа повеќе од доволни за опслужување на побарувањата од корисниците на воздушниот простор во текот на 2020 година. За разлика од претходните години капацитетот воопшто не претставуваше проблем и не беше генерирана ниту една минута доцнење во текот на целата година.

Табела 8.6: Капацитет на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година

Skopje ACC	Traffic evolution (2020 vs 2019)	En-route Delay (min. per flight)
	Actual Traffic	All reasons
Year	-57%	0.00
Summer	-65%	0.00
Summer 2020 performance assessment		
The average delay per flight was zero in Summer 2020.		
Operational actions	Achieved	Comments
New rostering software	Ongoing	Software developments ongoing
Longer periods with 3 sectors open	Not necessary	

8.4 Доцнење кај прелетите (Delay)

Табела 8.7: Референтни вредности за доцнење кај прелетите за сите даватели на услуги во воздухопловна навигација за период 2016-2020 година

En-route ATFM delay breakdown - Reference Values					
LWSSCTA	2016	2017	2018	2019	2020
Annual	0.19	0.20	0.21	0.19	0.00
Summer	0.26	0.26	0.28	0.26	0.00

Табела 8.8: Доцнење кај прелети за М-НАВ А.Д. Скопје за период 2016-2020 година⁴⁹

	2016	2017	2018	2019	2020
total en-route delay	957	5.031	32.661	13.507	0
Average en-route delay per flight	0.01 min	0.03 min	0.18 min	0.06 min	0.00 min
% of total ECAC en-route delay	0.0%	0.1%	0.1%	0.1%	0.0%

⁴⁹ Извор: Eurocontrol ATFM Statistics.

9 Ревидирани финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година

Извештај за финансиската состојба

	Белешка	31 декември 2020	Во илјади Денари 31 декември 2019
СРЕДСТВА			
Нетековни средства			
Нематеријални средства	6	9,157	1,782
Недвижности, постројки и опрема	5	540,023	532,791
		549,180	534,573
Тековни средства			
Залихи	8	13,410	7,127
Побарувања за повеќе платен данок на добивка		17,881	16,259
Побарувања од купувачи и останати побарувања	9	128,250	147,226
Парични средства и еквиваленти	10	360,765	792,452
		520,306	963,064
Вкупно средства		1,069,486	1,497,637
КАПИТАЛ И ОБВРСКИ			
Акционерски капитал	11	1,552,034	1,264,052
Дисконт на емитирани акции		(388,141)	(388,141)
Законски резерви	11	54,070	10,118
Акумулирана добивка		-	303,140
(Загуба) / добивка за годината		(358,297)	28,794
Вкупно капитал		859,666	1,217,963
Обврски			
Нетековни обврски			
Позајмици	12	148,775	122,050
Разграничени донации	13	11,842	11,316
Резервации	14	6,085	5,581
		166,702	138,947
Тековни обврски			
Краткорочен дел од позајмици	12	31,666	28,051
Обврска за данок на добивка		-	1,623
Обврски кон добавувачи и останати тековни обврски	15	11,452	111,053
		43,118	140,727
Вкупно обврски		209,820	279,674
Вкупно капитал и обврски		1,069,486	1,497,637

Извештај за сеопфатната добивка

	Белешка	Во илјади Денари За годината што завршува на 31 декември	
		2020	2019
Приходи од продажба	16	483,098	1,087,589
Останати оперативни приходи	17	2,827	4,368
Вкупни приходи		485,925	1,091,957
Трошоци за материјали и одржување	18	(42,805)	(64,507)
Трошоци за вработени	19	(683,628)	(830,229)
Амортизација и депрецијација	5, 6	(35,154)	(40,676)
Останати деловни расходи	20	(72,349)	(116,509)
(Загуба) / добивка од деловни активности		(348,011)	40,036
Финансиски приходи	21	1,469	649
Финансиски расходи	21	(11,755)	(8,605)
Нето финансиски (расходи)		(10,286)	(7,956)
(Загуба) / добивка пред оданочување		(358,297)	32,080
Данок на добивка	22	-	(3,286)
(Загуба) / добивка за годината		(358,297)	28,794
Останата сеопфатна добивка за годината		-	-
Вкупна сеопфатна (загуба) / добивка за годината		(358,297)	28,794

Извештај за промените во капиталот

	Во илјади Денари				
	Акционерски капитал	Резерви	Дисконт на емитирани акции	Акумулирана добивка/ (загуба)	Вкупно
На 1 јануари 2020	1,264,052	10,118	(388,141)	331,934	1,217,963
<i>Трансакции со сопствениците</i>					
(Загуба) за годината	-	-	-	(358,297)	(358,297)
Останата сеопфатна добивка	-	-	-	-	-
<i>Вкупна сеопфатна добивка</i>	-	-	-	<i>(358,297)</i>	<i>(358,297)</i>
Распределба на добивка (белешка 11)	287,982	43,952	-	(331,934)	-
На 31 декември 2020	1,522,034	54,070	(388,141)	(358,297)	859,666
На 1 јануари 2019	1,264,052	10,118	(388,141)	303,140	1,189,169
<i>Трансакции со сопствениците</i>					
Добивка за годината	-	-	-	28,794	28,794
Останата сеопфатна добивка	-	-	-	-	-
<i>Вкупна сеопфатна добивка</i>	-	-	-	<i>28,794</i>	<i>28,794</i>
На 31 декември 2019	1,264,052	10,118	(388,141)	331,934	1,217,963

Извештај за паричните текови

	Белешка	Во илјади Денари За годината што завршува на 31 декември	
		2020	2019
Оперативни активности			
Добивка / (загуба) за годината		(358,297)	32,080
Корекции за:			
Амортизација и депрецијација	5, 6	35,154	40,676
Отпис на недвижности, постројки и опрема		181	-
Резервација за користи на вработени	14	613	602
Приход од донации	17	(1,452)	(1,355)
Исправка на вредност на побарувања од купувачи	20	6,751	-
Директен отпис на побарувања од купувачи	20	714	12,171
Приходи од камати	21	(955)	(642)
Расходи по камати	21	11,052	8,104
Добивка од работење пред промени во деловните средства и обврски		(306,239)	91,636
Ограничени парични средства		120,742	26
Залихи		28	399
Побарувања од купувачи и останати побарувања		14,669	(25,519)
Обврски кон добавувачи и останати обврски		(99,354)	41,901
Готовина од деловното работење		(270,153)	108,443
Платени камати	21	(11,052)	(8,104)
Примени камати	21	955	642
Платен данок од добивка		(1,622)	(3,286)
Нето парични текови од оперативни активности		(281,872)	97,695
Инвестициони активности			
Набавка на недвижности, постројки и опрема и нематеријални средства		(59,412)	(163,855)
Нето парични текови од инвестициони активности		(59,412)	(163,855)
Финансиски активности			
Долгорочни финансиски обврски		57,786	105,045
Исплатени кредити		(27,446)	-
Нето парични текови од финансиски активности		30,340	105,045
Нето промена на паричните средства		(310,944)	38,885
Парични средства и еквиваленти на почетокот		620,264	581,379
Парични средства и еквиваленти на крајот	10	309,320	620,264

Горенаведените Финансиски извештаи се изготвени со состојба 31.12.2020 година во согласност со Меѓународните Стандарди за Финансиско Известување (МСФИ), објавени во Република Македонија во Правилникот за сметководство (“Службен весник на Република Македонија” бр.159/09) и применливи од 01.01.2010 година, вклучувајќи ги Меѓународните Сметководствени стандарди (МСС) и Интерпретациите издадени од Одборот за Меѓународните Сметководствени стандарди (ОМСС) и Комитетот за толкување на Меѓународни стандарди за финансиско известување (КТМСФИ), последователно.

Финансиските Извештаи се изготвени со методата на набавна вредност и принципот на континуитет во работењето.

Овие финансиски извештаи ги опфаќаат побарувањата, обврските, оперативните резултати, промените во капиталот и паричните текови на Друштвото како посебен ентитет.

Основите за нивно мерење детално се објаснети во рамките на Белешките од Извештајот на независниот ревизор “Гранд Торнтон Скопје”. (Извештај на Независниот Ревизор “Гранд Торнтон Скопје” со Финансиски извештаи на М-НАВ А.Д. Скопје за 2020 година во прилог).

Fahrudin Hamidi,
Претседател на Управен одбор

Владко Крстевски,
Член на Управен одбор

Migjen Salmani,
Член на управен одбор

